

**LATVIEŠU
VALODAS
MĀCĪBA**

**DARBA
BURTNĪCA**

V

LATVIEŠU VALODAS MĀCĪBA

Darba burtnīca

V

3. izdevums

Sakārtojusi Mirdza Paudrupe

1 9 8 0

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA

Ievadījums.

Šīs darba burtnīcas mērķis ir: atkārtot jau mācīto, turpināt izkopt vārdu un teikumu pareizrakstību, atkārtot un paplašināt vārdu krājumu, kā arī, lietājot vielas izskaidrošanai jautājumus un atbildes, attīstīt skolēnu loģisko domāšanu. Šim nolūkam jālietā dažādi vingrinājumi valodas elementu izpratnē, kā arī jāattīsta māka pareizā teikumu darināšanā. Valodas mācības stundās arī jārunā par mūsu valodas goda pilno vietu citu valodu saimē. Par to pārliecināties grāmatā - The Languages of the World - Kenneth Katzner. Ja trūks latviskā gara, tad nekādi vingrinājumi un metodes nelīdzēs.

Sevišķi vērība jāpievērš tīram, salasāmam rokrakstam. "Ģeogrāfiskas kartes" valodas mācībā nav atļaujamās, jo nedod saprātīgas mācību vielas apgūšanas iespējas. Neglīti veikti darbi rodas lielās steigas dēļ, kas arī traucē loģiskās domāšanas procesu. Kārtība un daiļums jāiemāca pamatskolā. Tas pats sakāms par latviešu valodas pamatprasībām, kas nav atstājamās nākamo mācības līmeņu ziņā.

Burtnīca iedalīta numurētās mācību stundās: A un B daļās. A daļa domāta vielas nostiprināšanai klasē, bet B daļa mājas darbiem. Lappuses ar līnijām paredzētas kļūdu izlabojumiem ar paskaidrojumiem, kas ir neaizstājams darbs valodas pareizības iegūšanā, kā arī papildus vingrinājumiem un analizēm. Bez darba burtnīcas vēl nepieciešama atsevišķa burtnīca valodas mācības grāmatā dotajiem uzdevumiem.

Mācīšanas darba atvieglinājumam pievienota analīzes kārtība, kas, atkārtoti lietota, nostiprina pilnu jautājumu un atbilžu paradumu, pieradina izskaidrot uzdevumus. Tādam pašam nolūkam pakalpo kļūdu izlabošana ar paskaidrojumiem, tāpēc pielikumā atrodam padomus šī darba veikšanai. Pielikumā arī teikuma darināšanas izskaidrojums

un piemēri. Skolotājs šos padomus var lietāt, vai arī nelietāt.

Nav nozīmes vielu tikai "izņemt".

Jāievēro! Darba burtnīcā atrodamā viela noteikti jāpiemēro katras skolas stundu skaitam, mācību laika ilgumam, skolēnu latviešu valodas zināšanām un citām īpatnībām.

Vecāki jāpārliecina, ka bez viņu palīdzības mājas darbu veikšanā latviešu mēlei draud bojā eja. Ja nepieciešami padomi, lūdzu rakstīt.

Mirdza Paudrupe

(103., 211.lp., 119.,
120.lp.)

Ā-celma noriseņi; garie patskaņi pagātnēs.
Izlasi valodas mācības grāmatā par ā- celma noriseņiem!

1. Plosīt, grozīt, laizīt, maksāt, peldēt, sargāt, solīt, solīties,
dzert, mudināt, zvērēt, sveicināt, liecināt, glābt, glābties, no-
līdzināt, saprasties, lūkot, lūkoties, ķert, ķerties, pirkt.

Kā atrod ā-celma noriseņus? Pasvītrā tos! Uzraksti tagadnes 3.pers.!

Viņš saka, plosa, _____

2. Uzraksti dotos noriseņus tagadnes daudzsk. 1. un 2. personā!

Mēs sakām, plosām, _____

Jūs sakāt, plosāt, _____

3. A vai ā? Ieraksti vajadzīgo, pasvītrā!

Mēs piedal mies sarunās. Mēs rok_m dobes. Jūs pēr_k_t augļus.
Mēs sit_m būmbu. Jūs nāk_t ciemā, tad dzer_t tēju. Mēs lauz_m
galvas gramatikā, jus dar_t ko citu. Zin_m, zin_t.

Izlasi valodas mācības grāmatā par noriseņu rakstību pagātnē!

4. Pārraksti teikumos dotos noriseņus pagātnē! Ievēro patskaņi -j-
priekšā!

Es sacīju, _____
Tu sacīji, _____
Viņš sacīja, _____
Mēs sacījām, _____
Jūs sacījāt, _____
Pārējie -rakām, _____
Izpēmumi _____

(103., 211. lp.
119., 120. lp.)

Ievēro noriseņa galotni pagātnē! (garš patskanis j- priekšā)

1. Sildīt, slaucīt, klausīt, locīt, locīties, stādīt, meklēt, paļāt, nievāt.

Es sildīju, _____

T Tu sildīji, _____

Viņš, viņa sildīja, _____

Mēs sildījām, _____

Jūs sildījāt, _____

Viņi, viņas sildīja, _____

Izpēsumi _____

2. Uzraksti dotos noriseņus tagadnē!

Vilināt, viļināt, knibināt, sumināt, vaicāt, jautāt.

Viņš, viņa _____

Mēs _____

Jūs _____

3. Sadomā un ieraksti teikumos ā- celma noriseņus!

4. Pārveido lietātos noriseņus pagātnē!

(102., 164. lp.
122. lp.)

Pavēles izteiksme, mīkstinātie līdzskapi norisēnos.
Pavēli izsaka tagadnes viensk. un daudzsk. 2. personā (tu; -iet!)

Viensk. Nāc!

Daudzsk. nāc + -iet= nāciet!

1. Darini pavēles no kliegt, rakt, lauzt, vilkt, sēt u.c.!

Kliedz! _____

Kliedziet! _____

2. Izlasi grāmatā, kā izsaka uzmudinājumu!

Lai nāk! (viņš nāk)

Nāksim! (mēs nāksim)

Lai nāk! _____

Nāksim! _____

3. Ieliec pareizās galotnes! (Atgriez. noris. galotne -ieties!)

Steidz--s! Steidz--ties! Mazg--! Mazgāj--t! Gul--! Gul--t! Cel! Cel--t! Velc!

Velc--t! Zvej--! Zvejoj--t! Klus--! Klusēj--t! Noliec--s! Noliec--ties! Nes!

Nes--t! Satiec--s! Satiec--ties! Kalt--! Kaltēj--t! Lok--! Lok--t! Lok--ties!

4. Izlasi par līdzskapu mīkstināšanu norisēnos! (122. lp.)

Paraugam lietā norisēni - celt! Mīkstini līdzskapus, ieraksti galotni!

Vienskaitlis.

Daudzskaitlis.

Es ceļ, kar, grāb, lauz

Mēs ceļam, kar, grāb, lauz

Tu ceļ, kar, grāb, lauz

Jūs ceļat, karat, grāb, lauz

Viņš/a ceļ, kar, grāb, lauz

Viņi/as ceļ, kar, grāb, lauz

Tagadnes viensk. 2. personā līdzskani nemīkstina!

5. Loki tagadnē norisēnos: velt, durt, sviest!

Es _____ Mēs _____

Tu _____ Jūs _____

Viņš/a _____ Viņi/as _____

6. Uzraksti teikumus, lietājot viensk. un daudzsk. 2. pers.: smelt, vērt!

(102., 164.lp.
122.lp.)

L. Uzraksti pavēles un uz mudinājumus! Pieraksti nenoteiksmi!

Mērc! Mērciet! Mērk. _____

Lai mērc! Lai _____

Mērksim! _____

2. Iekavās ieslēgtos norisēpus lietā tagadnē!

Es (urbt) _____ dēlos caurumus. Tu (ietērt) _____ lelli, un
(ietērties) _____ arī pati. Viņi (kopt) _____ dārzu.

Tu (stunt) _____ riteni. Mēs (kāpt) _____ kokā. Pēteris (no -
lauzt) _____ zaru. Jūs (stiept) _____ saini.

3. Izloki tagadnē norisēpus: pelt, jāt, art, šaut, vērpt, lēkt, lūgt!

Es _____

Tu _____

Viņš/a _____

Mēs _____

Jūs _____

Viņi/as _____

4. Izpēmumi? (Skaties grāmatā! 122.lp.)

Nosauc! _____

Izdomā teikumus! _____

Lietvārdu locīšana, teikuma locekļi.

1. Uzraksti viensk. nōminātīvā lietvārdus ar galotnēm:

Vīriešu dzimte. (-s, -š, -is, -us, -ns.) _____

Sieviešu dzimte. (-a, -e, -s.) _____

2. Kādu teikuma locekli darina ar jautājumu -kas? Nosauc, uzraksti!

_____ Piem. _____

3. Darini teikumus! Lietā visu grupu lietvārdus! Pasvītrā galotnes!

4. Uzraksti vēlreiz teikumus! (Teik.priekšm. galotnes -us; -ns; siev. dzimtē -s!)

5. Pārveido uzrakstītos lietvārdus vienskaitļa ģenitīvā! (kā īpašums?)

Akmens krīt. (kas krīt? -T.pr.) Akmens šķemba asa. (Kā šķemba? Apzīm.)

Kādu teikuma locekli darina lietvārds ģenitīvā? _____

6. Darini apzīmētājus, lietā visu grupu lietvārdus! (kā?)

(56.-69.lp.
84.-88.lp.)

1. Uzraksti lietvārdus daudzskaitļa nōminātīvā!

Vīriešu dzimte. (-s, -š, -is, -us, -ns.) _____

Sieviešu dzimte. (-a, -e, -s.) _____

2. Darini teikumus! Lietā dotos lietvārdus! Pasvītrā galotnes!

3. Pārveido dotos lietvārdus daudzskaitļa ģenitīvā! (Kā īpašums? Galotne -u.) Skaties grāmatā! (57., 61., 62., 65., 66.lp.) Tā teikumā rodas apzīmētājs.

4. Izpēmumi (Grāmatā -56., 58., 66., 68., zviedrs, bebrs.) Izdomā piemērus!

5. Darini teikumus!

Kā (īpašums)? kas? ko dara?; Kā (īpašums)? kas? ko dara?

Lietvārdu locīšana, teikuma locekļu darināšana.

(56.-69.lp
84.-88.lp.)

1. Uzraksti visu grupu lietvārdus vienskaitļa datīvā! (kam?)

Vīriešu dzimte. (-s, -š, -is, -us, -ns.) _____

Sieviešu dzimte. (-a, -e, -s.) _____

2. Darini no dotajiem lietvārdiem teikumus ar teik.pr.; izteic.; papild.)

Teik.pr. izt. kam? Teik.pr. izteic. kam?

3. Uzraksti visu grupu lietvārdus daudzskaitļa datīvā! (kam?)

4. Darini no šiem lietvārdiem teikumus ar teik. pr., izteicēju, papild.!

5. Kam ir? Ieraksti vienskaitļa datīva galotnes! (-ei; -ij.)

Egl___, ac___, mēl___, nās___, taur___, vēst___, up___, glāz___, aus___,
maiz___, nakt___, pier___, ziv___, atsper___, lod___, pus___, ugun___,
sāl___, dzelz___, jūdz___, bit___, zos___, cepur___, meiten___,
pil___, krāsn___, klēt___, sēn___, pel___.

(56.-69.lp.
84.-88.lp.)

1. Uzraksti papildinātājus vienskaitļa datīvā!

Sīkstulis nedeva _____ drēbju. Viņš urba _____ delnā.
Zēns ticēja saucēj _____. Kēniņš _____ neklājās labi. Viņa sirds _____ trūka prieka. Vai meita izbēgs velna var _____? Jācīnās cauri ugun _____ un ūden _____.

2. Kam ir? Ieraksti vienskaitļa datīva galotnes!

Cimd _____, dzimte _____, dzimta _____, dzimten _____, vid _____, aprīl _____, asmen _____, mais _____, tirg _____, klaip _____, plūm _____, biedr _____, zviedr _____, latviet _____, vēj _____, vāti _____, jūr _____, zem _____, iev _____, paegl _____, ilks _____, ēvel _____, sēn _____, dūkst _____, smilt _____, lap _____, svec _____, zoben _____, ziben _____, od _____, čūsk _____, vilt _____, skursten _____, stikl _____, dzērv _____, kociņ _____, ērgl _____, eglīt _____.

3. Kam ir? Ieraksti daudzskaitļa datīva galotnes!

Cimd _____, dzimt _____, dzimt _____, dzimten _____, vid _____, aprīl _____, asmen _____, mais _____, tirg _____, klaip _____, plūm _____, biedr _____, zviedr _____, latvies _____, vēj _____, vāti _____, jūr _____, zem _____, iev _____, paegl _____, ilks _____, ēvel _____, dūkst _____, sēn _____, smilt _____, lap _____, svec _____, zoben _____, ziben _____, od _____, čūsk _____, vilt _____, skursten _____, stikl _____, dzērv _____, kociņ _____, ērgl _____.

4. Uzraksti lietvārdus vienskaitļa nōminātīvā, kam vienskaitļa datīva galotne ir -ei, -ij!

5. Darini teikumus ar apzīmētāju, teikuma priekšmetu, izteicēju, papildinātāju! (kam?)

Apz. (kā?) teik.pr. (kas?) izteic. papild. (kam?)

_____ stāsta _____

_____ žēlojas _____

Kā veidojas teikuma locekļi, lai rastos saprotams teikums.

1. Darini vārdus ar dotajām galotnēm, lietā teikumā, pasaki prasīto!
-s, -š, -is, -us, -ns; -a, -e, -s. (jautājums, locījums, kāds teik.loceklis!)

Nezāle, nezāles. Nezāle ir nevēlama. Kas? Nom., teikuma priekšmets.

Pārējam vingrinājumam lietā otru lappusi! (To dari vienmēr, ja vajag)

2. -a, -ā, -la, -us, -ns; -as, -es, -s. (jaut., locījums, kāds teik.loceklis!)

Nezāles, nezāļu. Nezāles paēna nomāc augus. Kā? Ģen., apzīmētājs.

3. -am, -am, -im, -um, im; -ai, -ei, -ij. (jaut., locījums, kāds teik.loceklis!)

Nezālei, nezālēm. Nezālei liela vara. Kam? Dat., papildinātājs.

4. -u, -u, -i, -u, -i; -u, -i, -i. (jautājums, locījums, kāds teik. loceklis!)

Nezāli, nezāles. Izravē nezāli! Ko? Akuz., papildinātājs.

5. Ar -u, -u, -i, -u, -i; -u, -i, -i; (jautājums, locījums, kāds teik.locekl.)

Ar nezāli, nezālēm. Cīnies ar nezāli! Ar ko? Instrum., papildinātājs.

6. -ā, -ā, -ī, ū, -ī; -ā, -ē, -ī. (jautājums, locījums, kāds teik.loceklis!)

Nezālē, nezālēs. Nekāpju nezālē. Kur? Lok., vietas apstāklis.

1. Darini teikumus! Pasaki jautājumu, kāds teikuma loceklis!

Atvasi, odzes, ar magoni, dobē, govij, rasā, ar kaķi, uz zariem, rītos,
naktī, vēsts, vēsts, asmens, zvanu, ēnai, pēc maizes, medū.

Es nolauzu atvasi. Ko nolauzu? Papild. _____

2. Darini teikumus ar papild.!(Kam?ko?)Lietā visas lietvārdu grupas!

Vētra norauj pili juntu. _____

3. Kādiem teikuma locekļiem ir šādi jautājumi?(Piemēri viensk. un daudzskaitlī.

Kā? Apz. Valsts svētki klāt. _____

Kas? _____

Kur? _____

Kam? _____

Ko? _____

Ar ko? _____

4. Ieraksti galotnes!

Zos-- balt-- spalv--. Akmen- sien- au-st-. Ceļ- ņemu līdz som-.

Tirg-- dien- līst liet--. Taisi ab-- acu plakst-- ciet! Debe-- mal_

sārt-. Gais- dzied cīrul--. Cīrul- bal-- koš-.Liet-- mētel- vīl-

vaļā. Mik-- las-.

1. Apstākļu darināšanai lietā apstākļus! (38.lp.)

Laika apstākļi. _____

Vietas apstākļi. _____

Kārtas apstākļi. _____

Cēloņa apstākļi. (lietv.+prieiv.-dēļ, labad, aiz; sk.86.-88.lp.)

Tu dzied aiz prieka. Kādēļ dzied? Cēloņa apstākļi. _____

Nolūka apstākļi. (prieiv.-pēc+lietv.; sk. 86.-88.lp.)

Jāiet uz kiosku pēc avīzes. Pēc kā jāiet? Nolūka apstākļi. _____

Kā vēl darina nolūka apstākļi? (lietv.datīvā; norisēnis; sk.86.-88.lp.)

2. Kāds apstākļi? (lietv.lokātīvā; prieiv.-uz, pie, no u.c.+ lietvārds)

Puķe zied dārzā. Kur zied? Vietas apstākļi. _____

Braucu uz ezeru. Kurp braucu? Vietas apstākļi. _____

3. Kāds apstākļi? (lietvārds lokātīvā; prieiv.-no, līdz, pēc+lietvārds)

Naktī jāguļ. Kad jāguļ? Laika apstākļi. _____

Pēc nakts aust rīts. _____

No rīta _____

Līdz vakaram _____

Sameklē vispirms teikuma priekšmetu un izteicēju.
Jāraksta pilni jautājumi.

<u>Teikums</u>	<u>Jautājums</u>	<u>Teikuma loceklis</u>	<u>Vārdu šķira</u>
Pirmajā	_____?	_____	_____
siltajā	_____?	_____	_____
dienā	_____?	_____	_____
mēs	_____?	_____	_____
steidzīgi	_____?	_____	_____
brauksim	_____?	_____	_____
uz	_____?	_____	_____
pilsētu	_____?	_____	_____
tēvam	_____?	_____	_____
pēc	_____?	_____	_____
stādiem	_____?	_____	_____
puķu	_____?	_____	_____
Plūdu	_____?	_____	_____
dēļ	_____?	_____	_____
mūsu	_____?	_____	_____
uzmanīgais	_____?	_____	_____
pastnieks	_____?	_____	_____
tēvocim	_____?	_____	_____
svētku	_____?	_____	_____
paciņu	_____?	_____	_____
ieliks	_____?	_____	_____
kastītē	_____?	_____	_____
rīt	_____?	_____	_____

Uzraksti piemērus ar visiem apstākļiem!

1. Uzraksti, kas notiek! (norisenis nenoteiksmē).

Kādu darbību norisenis izsaka?

Skriet _____; skrieties _____; celt _____; celties _____

Uzraksti piemērus! _____

2. Kāds norisenis?

Meklēt _____; gaidīt _____; mirdzēt _____; tecēt _____;

gadīties _____; zūdīties _____; viebties _____; mest _____;

mētāties _____; grūst _____; velties _____

3. Izloki noriseņus - celt, celties; vārīt, vārīties! (Tagadne)

Vienskaitlis.

Daudzskaitlis.

Es _____

Tu _____

Viņš/a _____

Viņi/as _____

Pagātne.

Es _____

Tu _____

Viņš/a _____

Nākotne.

Es _____

Tu _____

Viņš/a _____

4. Uzraksti, kuŗi 2.p.noriseņi ir -ā- celma!
Uzraksti daudzskaitļa 1. un 2. personā!

5. Uzraksti dotos noriseņus vajadzības, vēlējuma, pavēles izteiksmēs!

1. Pieraksti atgriezeniskās formas!

Lūgt-lūgties liekt _____ slēpt _____ glābt _____
gāzt _____ ganīt _____ šķirt _____ barot _____
kustēt _____ mānīt _____ kasīt _____ mīdīt _____

2. Uzraksti atgriez.noris.3.personu! (viņš/a, viņi/as; visos laikos)

Lūdzas, lūdzās, lūgsies;

3. Pārraksti tos tagadnes daudzskaitļa 1. un 2. personā!

4. Pieraksti dotos noriseņus īstajām personām!

Plosos, plosa, pelnu, pelnies, ārdījām, ārdījāt, saņēmi, gailē, iegailējās,
jāsteidz, dodī, dodas, devies, audz, sniedzam, sniedzamies, lokās, dzēšat,
groza, grozos, glāb, glābj, glābjat, glābies, augat, smeجاتies, jāizguļas.

Es _____

Tu _____

Viņ..... _____

Mēs _____

Jūs _____

Man tev viņam/ai mums jums viņiem/ām

5. Ieliec galotnes!

Zarā šūpojas lapa. Janka šūpo radu bērnu. Es ieklied--, bērns iekliedz--.
Tu klie dz, bērns klaus--, jūs klausā----, bet neklaus--. Viņi sa-
tiek-- pil-.

1. Uzraksti noriseņiem tagadnes un pagātnes 1.pers.!Atrodi citus!

Ēst-ēdu, ēdu _____	tīt-tinu, tinu; _____
likt-lieku, liku _____	pirkt- _____
mukt- _____	zust- _____
durt- _____	sūkt- _____
klāt- _____	segt- _____
pūst- _____	drāzt- _____
skumt- _____	vīst- _____

Izpēmumi: _____

2. Pieraksti noriseņiem tagadnes un pagātnes daudzsk.1.pers.(Īst.izt.)!

Mainīt, šaudīt, tvarstīt, pētīt, mīdīt, baidīt, mīcīt, vēstīt, gaidīt, mērīt,
cienīt, šķaudīt, ganīt, taustīt, trāpīt, kristīt, sacīt, taupīt, slaucīt, rū-
dīt, ārdīt, adīt, grābstīt, valstīt, dalīt, laistīt, maisīt, vārstīt, lasīt.

Mēs mainām, mainījām; _____

3. Uzraksti pareizi šos lietvārdus!

Latv_ja, Austr_ja, Franc_ja, Angl_ja, Vāc_ja, Itāl_ja, Silv_ja, Som_ja.

Izpēmumi noriseņu pagātnes rakstībā?

4. Darini lietājamās atgriez.noris. no dotajiem noris.!(pagātnes forma).

Es mainījos, _____

5. No dotajiem atgriez. noris. darini pavēles izteiksmi!

1. Izloki noriseni būt un nebūt tagadnē!

(118., 119. lp.)

Es _____	Mēs _____
Tu _____	Jūs _____
Viņš/a _____	Viņi/as _____

Darini divdabjus no -būt- ar galotnēm:-is; -usi! Bij--, bij---.

2. Darini saliktos laikus!

<u>Tagadne</u>	<u>Pagātne</u>	<u>Nākotne</u>
Es esmu lasījis _____	_____	_____
Tu _____	_____	_____
Viņš/a _____	_____	_____
Mēs _____	_____	_____
Jūs _____	_____	_____
Viņi/as _____	_____	_____

3. Darini saliktos laikus! (galotne -is, -usi, -uši, -ušas; -ies, -usies, -ušies, -ušās.)

Griezt, griezties, spēlēt, spēlēties, zināt, sazināties, veidot, veidoties.

<u>Es, mēs.</u>	<u>Tu, jūs.</u>	<u>Viņš/a, viņi/as.</u>
a. <u>esmu griezis, griezusi</u>	<u>esi</u> _____	<u>ir</u> _____
<u>esam</u> _____	<u>esat</u> _____	<u>ir</u> _____
b. <u>esmu griezies, griezusies</u>	_____	_____
<u>esam</u> _____	_____	_____
c. <u>biju</u>	_____	_____
<u>bijām</u>	_____	_____
d. <u>biju</u>	_____	_____
<u>bijām</u>	_____	_____
e. <u>būšu</u>	_____	_____
<u>būsim</u>	_____	_____
f. <u>būšu</u>	_____	_____
<u>būsim</u>	_____	_____

1.Darini saliktos laikus!(Laiks,skaitlis un persona pēc izvēles.)

Mācīt,mācīties,vairot,vairoties,laistīt,laistīties,līgot,līgoties.

Ievēro - ja pietrūkst vietas, lietā lapu ar līnijām!

2.Uzraksti piemērus izteiksmēm,kuņās lietā saliktos laikus!(158.167.)

Nenoteiksme:_____ Pavēle:_____

Īstenības izt.:_____

Vajadzības izt.:_____

Atstāstījuma izt.:_____

Vēlējuma izt.:_____

3.Pasvītro atgriezeniskos noriseņus!

Kaņavīriem jācīnās,dodoties kaujās.Mēs to darām,lasot un rakstot.

Valsts valodu,ko mācāmies skolā,kur ejam katru dienu,runājam labi.

Latviešu mēlē sekmes panāksim, ja to arī lietāsim katru dienu.

4.Pārveido teikumus saliktajos laikos!

Kaķītim,melderim,pieder dzirnavas. Krancis,mājas sargs,rej.

1.Izdomā pielikumus! Ieliec pieturas zīmes!

Juris_____ dzied. Rīga_____ ir skaista.
Vašingtona_____ ir plaša. Govis_____ ēd
Vētra_____ visu sagrauj. Mēness_____ riet.

2.Analizē teikumus! Lietā klātpielikto analizes kārtību!

Svētelis, gājputns, rudošos steidzīgi aizlido.

_____ ? Svētelis-

_____ ? Aizlido-

Kad _____ ? _____

_____ ? Steidzīgi-

Gājputns - pielikums,jo apzīmē lietvārdu, ir pats lietvārds, atro-
das aiz apzīmējamā vārda,saskan dzimtē,skaitlī,locījumā.

Lopu gani, vingrie kovboji, ir ļoti populāri.

_____ ? Gani-

Kādi ir gani _____ ? _____

_____ ? Lopu-

_____ ? Ļoti

Kovboji _____

_____ ? Vingrie-

3. Izlasi grāmatā, kā jāliek kommati, ja pielikums nostājas apzīmējamā vārda priekšā!

Melderim kaķītim pieder dzirnavas. Mājas sargs Krancis rej.

Ieliec pieturas zīmes!

Bitenieks lācis pieņem lapsu gudrinieci par kalponi.Aklais koks
osis aug lēni.Daugava mūsu liktenpupe ietek Rīgas jūras līcī.

1. Ieliec pareizās pieturas zīmes!

(91., 92. lpp.)

Zaķis garšausis apgrauza ābelītēm mizu. Ansītis muļķītis palīdzēja vecajam vīriņam. Osis aklais koks nebija vēl salapojis. Aklais koks osis pēdējais nometa lapu rotu. Aspazija latviešu dzejniece sacerējusi dzejoli "Pasaciņa". Mūsu lielākā upe Daugava plūst strauji. Venta sākas Lietuvā Latvijas kaimiņvalstī. Mūsu kaimiņzemē Lietuvā sākas arī Bārtas upe.

2. Analīze. Lietā doto analīzes kārtību! Vispirms analīzē virslocekļus!

Sunītis, lūtausītis, un kaķītis, pelu junkuriņš, nolemj iet kopīgi medīt.

_____ ? Sunītis-

_____ ? Kaķītis-

_____ ? Nolemj-

Lūtausītis-

_____ Junkuriņš-

Kā junkuriņš ? _____

_____ ? Iet-

_____ ? Kopīgi-

_____ ? Medīt-

Un-

3. Uzraksti piemērus, lietājot pielikumu pirms un pēc apzīmējamā vārda, kā arī izdomājot pielikumam apzīmētājus!

(93.,94.lp.)

1.Kā sauc locījumu, kas seko lokātīvam?

Vok _____; jautājums _____; izsaka _____!

2.Izlasi dotos piemērus! Pārdomā! Iemācies!(Tā izsaka uzrunu.)Vai tu, draugs, atnāksi? Jāni, pasteidzies!Uzrunai ir arī savi apzīmētāji.Vai tu, mīlais draugs, nāksi? Lielais Jāni, pasteidzies!3. Ieliec pareizās pieturas zīmes!

Vilni, vai tu māki vadīt auto? Nē, vectēv, esmu vēl par jaunu!

Andra braucot ievēro ceļa zīmes Kārtībniek kur šeit atrodama vies-

nīca Cienījamā kundze brauciet tik uz priekšu Tur jūs atradīs_t

naktsmājas Godājamais ārsta kungs lūdzu izrakst__t man jaunu recep-

ti Kur jūs draugi es_t Nāc manu mīlo kaķīt šurp Neej bērns prom

4.Analize.Lietā doto analizes kārtību!Vispirms analizē virslocekļus!Tu, krusttēv, labprāt lasi Jāņa Klīdzēja rakstus.

_____? Tu-

_____? Lasi

Krusttēv - uzruna, jo ar to uzrunā kādu personu.

_____? Labprāt-

_____? Jāņa

_____? Klīdzēja

_____? Rakstus-

5.Ieraksti uzrunu un ieliec vajadzīgās pieturas zīmes!

Vai tu _____ samaksāji par tālruni Cik tev _____ gadu

Kāpēc tev jāsmejas _____ Lūdzu _____

atnesiet glāzi ledusūdens Neapstājieties _____ Laipni

lūdzu _____ aizdod--t savu grābekli _____

Kur tu skriesi _____ Teci rikšus _____

1. Pasvītrā uzrunu!

(93., 94. lp.)

Zvirbuli, zvirbuli, kad ņemsi sievu? Sit, Jānīti, vaŗa bungas! Ko
jūs, zēni, vēl ties? Pagaid--t mani, godā-----s Krūzes kungs! Lū-
dzu, skolotāja kungs, piedodiet man! Aina, meitiņ, lasi skaļi!

2. Analīze. Lietā doto analīzes kārtību! Vispirms analīzē virslocekļus!

Žik, manu sunīt, tu mani pazīsti!

Kas pazīsti? _____

Ko dari? _____

Ko pazīsti? _____

Žik- _____

Kā? _____ Manu _____

Sunīt- _____

3. Analīzē teikumu pēc dotā parauga!

Meŗa māte, ko tie tavi bērni dara? (ko - saiklis)

_____?

_____?

_____?

_____?

_____? Meŗa,

Māte- _____

4. Ieliec pieturas zīmes!

Arājiņ, bāleliņ, visas tavas kājas zied! Sēdies mana māmuliņa zemajā
krēsliņā Lācīt tev garšo medus Vai bitīte nezināji sava veca bitenie-
ka Bērniņ laiks tev gulēt iet Atvelc pelīt bērnam miedziņu

5. Izdomā sarunu, kur uzrunātas personas!

1. Tā saka. Es būšu. Mēs to labi at_ēlosim.

Tā, zināms, saka. Es, protams, būšu. Mēs to, kā saka, at_ēlosim.

Izņēmumi: _____

To piemēri: _____

2. Ieliec dotajos piemēros pieturas zīmes! Izdomā savus!

Skolā protams ir jāmācās. Rīt liekas būs laba slēpēšana.

Austris manuprāt ir labs auto braucējs. Šķiet laiks ir iet.

Jānītis rādās ātri ielauzīsies ābecē. Cerams tā būs.

Kaimiņi kā dzirdams arī iešot talkā. Viņš kā zināms to esot teicis.

Pilns un nepilns teikums.

3. Pilns vai nepilns teikums?

Ziema ir gaŗa. Ziema. (Nepilns t.) Beidzot tu nāc. Beidzot. (Nepilns t.)

Analizē! Pasaki nepilno teikumu!

Sauksim treneri!

Mēs sauksim treneri.

Kas sauksim? _____

Kas sauksim? Mēs teik.priekšmets _____

Ko darīsim? Sauksim-izteicējs _____

Ko darīsim? Sauksim-izteicējs _____

Ko sauksim? Treneri-papildin. _____

Ko sauksim? Treneri-papildinātājs _____

_____!Nepilns teik., _____

4. Pasvītrā nepilnus teikumus!

Rimsti, ziemeļīt! Nepūt! Au_stums pieņemas. Snieg sniegi. Vientulīgi. Gai-
sos balts virpulis. Ļaudis tinas kažokos. Man salst. Drebu un trīcu. Nāc!
Vai dzirdi? Es saprotu. Nakts. Pasteidzies! Nokrita? Liekas. Kā ir? Ko?

1. Ieliec pieturas zīmes! Izdomā piemērus!

Auģis laikam Šejienes ezerus nepazīst. Nezin vai nokļūsi laikā.

Tai vērī varbūt rieksti arī ir. Liekas tā notiks. Cerams būs labi.

Laikam rīt līs lietus. Pilsētā kā smeļies dzīve esot vieglāka.

2. Analizē doto teikumu! Paskaidro! Ieliec pieturas zīmes!

Mūsu kaimiņš Ķencis skaties un brīnīs lišķīgi smīnēja.

_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____

3. Ieliec pieturas zīmes!

Rīga kā tas zināms ir viena no skaistākajām pilsētām Eiropā. Gauja tur nav ko slēpt ir niķīga upe. Tā maina gribi vai negribi savu gultni itin bieži. Varbūt esi par to jau dzirdējis. Tā laikam būs.

Pilns un nepilns teikums.

4. Izdomā pilnus teikumus! Pārveido nepilnos!

(180.-182.lp.)

1. No dotā teksta darini saliktus teikumus!

Brālis lasa „Mazputniņu”. Tas noder maziem un lieliem. Žurnāls ir interesants. Tur atrodam daudz jaunu ziņu par dzimteni. Mazie aug lieli. Jaunie klūst (paliek-nelietā) veci. Nekas nestāv uz vietas. Viss šajā saulē noveco. Laiks skrien. To neviens neapturēs. Vai tā nav?

2. Pārveido piemērus vienkāršos teikumos!

1873.gadā notika pirmie dziesmu svētki Rīgā, un tad arī pirmo reizi atskanēja „Dievs, svētī Latviju!” (Baltiju). Tā ir katra latvieša svēta lūgšana, jo bez Dieva palīga nekā nepanāksim. Tā bija, ir un būs brīvās Latvijas himna, un šī dziesma jādzied ar sirds degsmi. Ej un priecājies, bet nesadedz ikdienas prieku ugunīs!

3. Darini saskanīgus teikumus-savieno teikumu daļas! Ieliec pieturas zīmes!

Ne sēta/ Ernests Glūks pārtulkoja bībeli/ ...bet mani vecāki atbrauca no pārvēšanas/ ...ne plūka/ Es piedzimu šeit/...bet istabā zied/ Auseklis rakstīja dzejas/ Elku kalns ir Vidzemē/ ...tur plūst Gauja.

1. Analizē dotos piemērus! Nosaki teik.locekļus un vārdu šķiras.

a. Tīrumā stāv rudzu stati.

Tīrumā-_____

stāv-_____

rudzu-_____

stati-_____

b. Grūti pūta sila priede.

Grūti-_____

pūta-_____

sila-_____

priede-_____

c. Viss tevi sveicina un viss tevi mīlo. (Pieturas zīme?)

d. Kādi teik.? a) _____ b) _____ c) _____

2. Saikļi: a)*bet;b)*jo;c)*ai-vai; ne-ne;gan-gan;ir-ir (18l.lp.)

Darini saliktus teikumus, lietojot saikļus!

a)* Rīts. Pilsētas ielas vēl tukšas. Šur tur redz retu gājēju. Dzīvā satiksme sāksies tikai vēlāk. Ielu krustojumos deg spuldzes. Tomēr apkārtne it kā ietinusies miglā. Mēnesi neredz. Saule spīd.

b)* Biroja darbinieki steidzas. Viņiem jānokļūst laikus darbā. Braucēji arī ir kustīgi. Viņi ir nevaļīgi. Katram jāstrādā. Jāpelna dieņišķā maize./....strādā,....mācās. Ārā ir silts laiks. Ir vasara.

c)*... es gribu .. es ņemšu./ ... ārā līst ...snieg./ ...labi tā ... arī tā./ ... es dziedāšu ... arī raudāšu./ ... grāmatu izlas_ju ... apskat_ju.

Dari otram to, ko gribi, lai citi dara tev!

Virsteikums.

Palīgteikumi.

Saikli, kas ievada palīgteikumus minēti 185.lp. Izlasi!

1. Pasvītrā virsteikumus!

Ja proti rēķināt, tad proti reizes rēķinu. Visi zina, ka rakstot jāliek pieturas zīmes. Ja kommatu lietā nepareizi, tad lasītājs bieži rakstīto nesaprot. Ikvienam, kam patīk strādāt, darbā ir panākumi. Ielās dzīva satiksme, jo pulkstenis ir 5.

2. Izraksti palīgteikumus!

Ja proti rēķināt;

Ja pieturas zīmju ielikšana neveic-s, tad mēģini pieradināties:

vispirms uzmeklēt	s a i k l i, kas ievada palīgteikumu;
tad atrast	p a l ī g t e i k u m a b e i g a s;
tālāk meklēt	p i e l i k u m u;
	u z r u n u;
	i e s p r a u s t u s vārdus un teikumus;
	v i e n l ī d z ī g u s t e i k. l o c.

3. Darini teikumus! Pasvītrā palīgteikumus!

/kur dzīvo viņas meitas/ kad sirds kāro/ kas ir jau veka/

Kukažiņa iet uz Silmačiem

Kukažiņa _____ iet uz Silmačiem.

Kukažiņa iet uz Silmačiem

Ieliec pieturas zīmes! Pasvītrā palīgteikumus (1.un2.daļa) ar vienu svītru! Pasvītrā saikļus 1.daļā ar divām svītrām! Ieliec pieturas zīmes!

1.Ja neievēro satiksmes noteikumus tad notiek nelaime. Bieži šoferim jābrauc lielā ātrumā lai nebūtu citiem ceļā. Kad es vadu auto arī man jātur acis vaļā.Nedomāju ka ir pareizi riskēt ar savu un citu dzīvībām.Kopš nopirkām jauno modeli rūpes par spēkratiem pieaugušas.

2.Izdomā saikļus! Pasvītrā palīgteikumus!

Au-stākā matēmatika padod-s apdāvinātiem rēķinātājiem nav viegla. Galvas rēķini vienmēr jāa-kārto ir dzīvē nepieciešami. Sa-protams jāmacās cītīgi prastu saskaitīt naudu.Tā ir tā būs.

3.Izdomā piemērus, kur parādi palīgteikuma vietu! (185. lp.)

4.Uzraksti kādas savas dienas patīkamos notikumus! Lietā visus pazīstamos teikuma uzbūves veidus! (Vienkāršs nepapl. teikums, paplašināts teikums ar vienlīdzīgiem teik.locekļiem, virsteikums un palīgteikums.

Māte, abas māsas un Kristaps sēdēja un ēda jaunrudzu maizi.

Annele zina, ka viņas dzīve būs pilsētā un lauki būs jāaizmirst.
PALĪGTEIKUMS PALĪGTEIKUMS

Annele atver dziesmu grāmatu, un Dievs skatās viņai pār plecu.
VIRSTEIKUMS VIRSTEIKUMS

1. Ieliec pieturas zīmes! Pasvītrā teikumus ar vienlīdzīgiem teik.loc.!

Pilsētas ielās ir daudz gājēju braucēju čalu un trokšņu. Cilvēkam galva reibst acis žilbst un domas jūk. Pļavās mežos un ganībās kā arī tīrumos tādas steigas neman ja. Ietves malā tup mazs sīks un novārdzis balodītis. Annele jūt, ka grib to pacelt un nest sev līdz.

2. Ieliec pirms saikļa -un- kommatas! Pasvītrā palīgteikumus!

Annele saprot, ka viņai jādzīvo pilsētā un viņas balss vairs meža galus netricinās. Cik skaisti bija toreiz, kad ganāmpulks naski ēda un viņa piedziedāja visu debesi. Jaunā dzīve nebija bez prieka, jo Kristaps vedināja spēlēt teātri un diriģents aicināja dziedāt korī.

3. Kur liekamas pieturas zīmes?

Kāpēc?

Pilsētā ir torņi nami un ielas

Rīgā ir Doma Pēterā Jāņa baznīcas.

Visi redz, ka ļaudis īpatnēji tērpu-

šies un viņu drānas izrotātas.

Līziņa ies uz operu un pems māsu līdz.

Bez Rīgas ostas Latvijā ir vēl Liepā-

ja Ventspils un Ainaži.

4. Darini teikumus! Izdomā saikļus un ieliec pieturas zīmes!

.../ tēvs strādāja līdumā.../ ierīkotu tīrumus ... /Annele atceļas./
.../pati pazīst grūtumu/ bārenīte zina/ citus mīļi pažēlot.

1. Analizē! Darini saliktus teikumus! Ieliec pieturas zīmes!

Sniega pārslas pārklāja Antiņu. Viņa sirds bargajā salā nesastinga.

Teik.pr. _____ Teik.pr. _____

Izteic. _____ Izteic. _____

Teikums- _____ un _____

Teik.pr. _____ Izteicēji _____

2. Pie--dienās un tre--dienās tirdzinieki sanāk un iekārto novietnes.

Vienlīdzīgie teik.loc. _____

Kad sanāk? _____

Ko dara? _____

Kāds teikums ? _____

3. Virsteikums: Es lepojos ar to Virsteik.: _____

Palīgteikums: ka mani brāļi sporto Palīgt: _____

Saiklis: _____ un _____ Saiklis: _____ un _____

Palīgteikums: abi vienmēr uzvar. Palīgt.: _____

4. Uzraksti patstāvīgus teikumus, ko savieno saiklis -un-!

5. Uzraksti teikumus ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem!

6. Uzraksti teikumus, kur divus palīgteikumus savieno saiklis -un-!

Laika ziņās las-m, ka būšot jauka atvasara.

1.Izdomā un uzraksti palīgteikumus! Ieliec pieturas zīmes!

Avīzē las-ms ka _____

Es gaidu ka _____

Katram jāsol-s ka _____

Tagad ir skaidrs ka _____

Es nolēmu ka _____

Sak--t, lūdzu ka _____

2.Ieliec pieturas zīmes!

Zvejnieki zināja ka ar katru mirkli viņi peld tālāk jūrā. Visi bēdājās ka nelaimei nebija agrāk pamanījuši.Tā vien likās ka Grīntāls to neredz. Vīra balss skanēja tik patīkami ka visiem sejas apskaidrojās.Ikviens cerēja ka drīz ieradīsies palīgi.Bija redzams ka tvaikonis aizbrauca.Vai saproti ka nav vairs glābiņa?Cerams ka tā nebūs.

3.Pieraksti virsteikumus un palīgteikumus!

_____ ka _____

_____ ka _____

_____ ka _____

_____ ka _____

4.Ieraksti saikļus! Ieliec kommatas!

Vilnis nolemj _____ ies mājā.Valdis saprot _____ viņš to darīs.Professors ziņo _____ pārbaud_jumi nolikti.Dzirdu _____ ārā pūš vējš.Tas nozīmē _____ jāvelk silts mētelis. Mūzikanti man_ja _____ vilki tepat tuvumā. Nebija patīkami _____ palikuši kājniekos. Labi _____ taure skan tik vareni. Braucēji teica _____ esot gaid_juši. Tad zinājuši _____ jābrauc. Kad dzirdējuši vilkus nākam zinājuši _____ jāglābjas.Zinu _____ tas der.

1. Ieliec pieturas zīmes!

Vai tu priecājies ka esam aiz_nieguši mēnesi? Ir zināms ka universs ir ļoti pla--. Avīzēs lasām ka gaisa telpas lidojumi turpinājas. Da-ži domā ka tas nebeigšoties labi. Cerams ka viņiem nebūs taisnība. Mēs mani draugi un es domājam ka tādi pēt_jumi vajadzīgi.

2. Uzraksti dotajiem palīgteikumiem virsteikumus!

_____ ka ziemā būs pietiekami daudz sniega slēpēšanai.
_____ ka skolas brīvlaikā brauksim pie radiem ciemā.
_____ ka viņi mūs apciemošot jūn_jā vai jūl_jā.
_____ ka uzrakstītais ne_sot pareizs?
_____ ka esmu visus mājas darbus paveicis!

3. Uzraksti dotajiem virsteikumiem palīgteikumus!

Pasakās lasu _____
Ļaudis zina _____
Ziemā putni žēlojas _____
Kas to teica _____
Cerams _____
Liekas _____
Ko ievada saiklis -ka-? _____

4. Izdomā piemērus! Ieliec pieturas zīmes! (kommatas)

_____ ka _____
_____ ka _____
_____ ka _____
_____ ka _____
_____ ka _____
_____ ka _____
_____ ka _____

Saiklis -kad- vienmēr ievada palīgteikumu, kas pastāsta par laiku, kad darbība notiek, notika vai notiks.

1. Man stāst_ja viņš iešot peldēt. Viņš iešot peldēt ... ūdens būšot siltāks. Ir zināms ziemā upes aiz_alst. Upes aizsalst laiks atmetas au_sts. Lāčplēsis redzēja pie pil_vārtiem stāvēja sveši bruņinieki. Laimdota izbijās ieraudz_ja svešos vīrus. Laiks nāks gaismas pils vārdu uzminēs. Mēs saprotam tas nebūs bez grūtiem pūliņiem. Brīdī lācis metās Lielvārdim virsū jauneklis to sagrāba. Viņam deva Lāčplēša vārdu par piemiņu tēvu izglābis no nāves. To mēs uz_inām ... lasām A. Pumpura Lāčplēsi.

2. Uzraksti piemērus! (Palīgteik. ir arī virsteik. vidū.) Ieliec kommatas!

_____ ka _____
_____ kad _____
_____ ka _____
_____ kad _____
_____ ka _____ , _____
_____ kad _____ , _____
_____ ka _____ , _____
_____ kad _____ , _____
_____ ka _____
_____ kad _____

3. Savieno pareizās teikuma daļas!

Ansis zināja Viņš gaid_ja Ansis atrada vērdiņu
kad piegāja pie spoguļa. ...ka par vērdiņu kaut ko var nopirkt...
kad pie viņa durvīm klauvēs eņģelis. _____

1. Ieraksti saikļus un ieliec pieturas zīmes!

Viņš teicās atnākt ... sniegs būšot nokusis. Ziemā ir au_sts jā-
velk siltas drānas. Saprotams tas visiem zināms. Vai tu priecājies
.... drīz būs pavasaris Ir zināms šis gada laiks ir jauks Atce-
ramies citus gadus vasara bija silta Jānis nāks viņu sauks
Nav brīnums man vi-- tik labi veic_s. Viņi klie dz sāp.

2. Uzraksti palīgteikumus, ieliec pieturas zīmes!

Valdība paziņo ka _____

Valdība paziņo kad _____

Vai zini ka _____ Vai zini kad _____

Vai saproti ka _____ Vai saproti kad _____

Bērns kļūst bārenis _____ Cilvēki bēg

_____ Ezeri pārklājas ar ledu _____

3. Izdomā teikumus! Ieliec pieturas zīmes, kom.....!

_____ ka _____

_____ kad _____

_____ ka _____

_____ kad _____

_____ ka _____

4. Ko izsaka šie teikumi?

Ikviens zina, ka jāiet skolā. Skolnieks zina, kad jāiet skolā.

Es uzmodos.... dzirdēju sirēnas. Tas vēst-ja kaut kur deg.

Pasauc atnāksi!

Mēs ceram jūs sol-jumu pildīs-t.

Vai jūs p r i e c ā s i t i e s , tāpēc ka es atnākšu?
(Akcentēta darbība)

Jā! Es p r i e c ā š o s , tāpēc ka jūs atnāksit.

K ā p ē c jūs priecāsities?
(Cēlonis)

Es priecāšos t ā p ē c , ka jūs atnāksit.

Izlasi valodas mācības grāmatā teikto, pārdomā, pavingrinies!

1.Ieliec pieturas zīmes!

Paskaidro!

Viņa pras-ja, tāpēc ka nezināja.

Vai viņa pras-ja?...tāpēc ka...

Viņa prasīja tāpēc, ka nezināja.

Kāpēc prasīja? ... tāpēc , ka

Mēs dreb-jām tāpēc ka salām.

Mēs dreb-jām tāpēc ka salām.

Jūs ēdīsiet tāpēc ka būsiet iz-alkuši.

Lapas kritīs tāpēc ka pienāks rudens.

Puķes nosala tāpēc ka bija auksts.

Viņi sarājās tāpēc ka abi kļuva nikni.

*****Saiklis - tāpēc ka - mācāms pēc klases spējām.*****

2.Darini piemērus!

3.Uzraksti teikumus ar saikļiem! (ievēro,kā mainās balss, visus 3 teikuma veidus izrunājot!)

Esmu skumja, tāpēc raudu.

Skumstu, tāpēc ka nelaimējās.

Skumstu tāpēc, ka nelaimējās.

tāpēc ka; tādēļ ka.

1. Pabeidz teikumus! Ieliec pieturas zīmes!

Skolotājs ir neapmierināts tādēļ ka _____
 _____ tādēļ ka _____
 _____ tādēļ ka organismam nepieciešami vitamīni.
 _____ tādēļ ka zēni rotaļājās ar sērkociņiem.
 Mēs ejam latviešu skolā tāpēc ka _____
 Es gribu mācīties latviski tādēļ ka _____

2. Izdomā piemērus!

_____ tāpēc, ka _____
 _____, tāpēc ka _____
 _____, tādēļ ka _____
 _____ tādēļ, ka _____

3. Ieliec pieturas zīmes!

Es nezinu atbildēt tāpēc ka par to neesmu mācījies. Es neteikšu nekā tādēļ ka tu jau par to zini. Jūs pakritāt tāpēc ka jums paslīdēja kāja. Ārsts aizliedza Arnim vingrot tāpēc ka viņam sāpēja mugura. Vai tu sūdzējies tāpēc ka tev darīja pāri? Pārdomā visu labi tāpēc ka tad izbēgsi no klizmām. Guli mierīgi tādēļ ka tev atpūta nepieciešama.

Palaikam -tāpēc-; -tādēļ- maina savu vietu teikumā.
 Lapas tāpēc nobirst, ka savu uzdevumu izpildījušas.

4. Izdomā piemērus!

5. Kā mainās doma? Attaisnot, nevar notiesāt! Attaisnot nevar, notiesāt!

Izlasi val.māc.gr. 19.-25.,27.,28.,30.,31.,32.,33.,38.,39.,45.,56.!
 Lietā analīzes kārtības, kas atrodamas 4. darba burtnīcā!

1. Vakaros Īnai Rīgas torņi pamazām tinas sapņainā dūmakā.

Teik. loc.; jaut.?

Vārdu šķ.; dzimte; skaitļa loc.;
 grupas gal.; persona; laiks.

Teik.pr. kas? Torņi

Lietv. vīr.dz.; daudzskaitļa N.; -is.

ko dara? tinas

? Īnai

? Rīgas

? pamazām

? vakaros

? sapņainā

? dūmakā.

2. Jānos pāri Daugavai Daļa acis priecīgi vēros spožās darvas mucas.

Teik.pr. ?

Izt. ?

L.apst. ?

V.apst. ?

Apz. ?

Apz. ?

Apz. ?

Pap. ?

K.apst. ?

3. Tur nokērām divas zivis.

?

?

?

?

1. Pretējā Usmas ezera krastā māju logos gail tālas ugunis.

Teik.loc.; jaut.? Vārdu šķira. (Lietā doto analīzes kārtību!)

Teik.pr.	?	_____
Izt.	?	_____
	?pretējā	_____
	?Usmas	_____
	?ezera	_____
	?krastā	_____
	?māju	_____
	?logos	_____
	?tālas	_____

2. Pilnā mēness naktī visspilgtāk mirdz sniegs tīrumos.

Teik.pr.	?	_____
Izt.	?	_____
Apz.	?	_____
Apz.	?	_____
L.apst.	?	_____
K.apst.	?	_____
V.apst.	?	_____

3. Pirms stundām viņš atrisina septiņus uzdevumus.

	?	_____
	?	_____
	?pirms	_____
	?stundām	_____
	?	_____
	?	_____

Salds kā medus. Balta kā ābele. Silta kā saule.

S a l ī d z i n ā j u m i.
Teikumā trūkst izteicēja.

1. Viņš jūtas kā mājās.

Viņš dzied kā cīrulis.

Kas jūtas? Viņš - teik.pr. _____?

Ko viņš dara? Jūtas - izteic. _____?

Kā mājās - salīdzinājums, jo _____ -
trūkst izteicēja. _____

2. Pasvītrā salīdzinājumus!

Skrien kā vējš, atdušas kā miets. Viss nokrita kā zvīņas no acīm. Tas redzams kā spogulī. Izgaist kā sapni. Čīkst kā ratu rumba. Sadrūmis kā mākonis. Karsts kā pirtī. Dzied kā cīrulis. Sarkans kā vēzis.

Saiklis -kā- ievada p a l ī g t e i k u m u .
Palīgteikumā ir izteicējs.

Viņš darīs , kā gribēs. Viņa dzied, kā trallina cīrulis.

3. Pasvītrā izteicēju un ieliec pieturas zīmes!

Sēd, māsiņa, krēsliņā, kā sēdēja māmuliņa! Es loc-ju valodiņu kā locīja vālodzīte. Gadi aiziet kā iztek smiltis caur pirkstiem. Rozes ziedēja kā to bija jau pērn darījušas. Atslēga jāglabā it kā tu glabātu zeltu.

4. Ieliec pieturas zīmes!

Ceļa zīmes rāda kā izbraukāt svešos lielceļus, kas kā platas jostas aizvijas pāri kalniem. Es mācos kā jācep maize Baltmaize mīksta kā pūka smaržo uz galda Mācos kā jārikojas ar adatu Bēdas duŗ kā ar adatu sirdī Tukšas valodas apnīk kā nemākulīgi dainotas dziesmas Saki kā skan! Pastāstīšu kā man izgāja. Tas izdevās labāk nekā biju domājis Esi kā zieds! Dari kā tas pieklājas Padomā kā prātīgs cilvēks kā smagumu panest Audz tā kā to dara varoņu saime

1. Pieraksti salīdzinājumus!

Dusmīgs kā _____ Viltīgs kā _____ Stiprs kā _____
Ciets kā _____ Mīksts kā _____ Netīrs kā _____
Zilas kā _____ Lempīgs kā _____ Līks kā _____

2. Pieraksti palīgteikumus! Paskaidro!

Neviens nezina to kā _____

Neviens mani tā nemīl kā _____

Bankas ierēdnis pateica man kā _____

3. Salīdzinājums vai palīgteikums? Paskaidro!

Kareivis sirms kā vecis nestāsta kā izbēdzis no gūsta.

Salīdzinājums _____

Palīgteikums _____

4. Meitene, čakla kā bitīte, palīdzēja kā vien mācēja.

Salīdzinājums _____

Palīgteikums _____

5. Izdomā piemērus, kur būtu salīdzinājums un palīgteikums!

Piebilde sākuma, beigās.

Annele brīnās: „Cik šodien tēvs un māte izskatās skaisti!”
Piebilde.

1.Pasvītrā piebildi! Ieliec pieturas zīmes!

Cik maksā ieejas biļete dziesmu svētkos? jautā pircēja.Pārdevējs atbild Cenās ir dažādas. _Es vēlos dārgāko, lūdzu atteic Egles _undze. Cik biļešu vēlaties iegādāties vaicā kasieris.Kundze atbild Trīs,lūdzu.

2.Piebilde teikuma sākumā. Ieliec pieturas zīmes!

Jānis Jaunsudrabiņš raksta: „Raugies,bērns,ar savām gaišām acīm!”
Velēnu vecītis sauc Balta ēna pārskrēja, nāk labs cilvēks. Sprīdītis gaviļē Mājā, es esmu atkal mājā! Taurētājs atbild Mans zelts ir mana tauta. Jancis ar Marču nospriež Tikai nelietis posta putnu ligzdas.

3.Izdomā piemērus!

_____ : "_____."

_____ : "_____?"

_____ : "_____!"

4.Piebilde teikuma beigās. Ieliec pieturas zīmes!

„Cik šodien tēvs un māte izskatās skaisti!” brīnās Annele.
Redzi, cik dižens ir varenaiss Staburags zēni priecājas. Tur Lāčplēsis cīnījies ar velniem stāsta Jancis. Es to arī zinu piemetina Marčs.Mēness pār upi būvē tiltiņu raksta Aspazija. Mēs runāsim latviski nolemj jaunie.

5.Izdomā piemērus!

_____ : "_____?"

_____ : "_____!"

"_____?"

"_____,"

"_____!"

1. Ieliec pieturas zīmes!

Velns prasa _o tu te celsi Pūsis atbild _ādu mērenu baznīcu
Velnam sakāmais pie rokas _ecel vis! _ošu sieku naudas Pūsis ne-
klausās _as sieks naudas pret baznīcu Velns sāks lūgties _ecel!
_ošu veselu pūru zelta. Kāpēc man tevi jāklausa tā atsaucas pūsis.

2. Izdomā un uzraksti atkārtotus teikumus! Ieliec pieturas zīmes!

Skolas pārzinis ziņo _____ Jaunais cilvēks do-
mā _____
_____ kārtībnieks (policists) nosaka. _____
_____ lasām žurnālos. _____
_____ sauc futbolists. Daudz sekmju" _____

3. Lietā dotos piemērus un uzraksti sarunu (dialogu)! Pieraksti piebildes!

Cik gadā mēnešu? Gadā ir divpa--mit mēneš-. Kā sauc septīto? Tas ir
_____ Kā raksta mēnešu nosaukumus -atviešu valodā? _atvie-
šu valodā tie jāraksta ar _____ burtu. _merikāņu valodā nelie-
tā garumzīmes. Tā dara arī _ācu valodā. Jā, valodas mācīties ir ļoti
interesanti. Es pievienojos.

4. Izdomā piemērus!

Piebilde atkārtota teikuma vidū.

„Gūt var ņemot, gūt var dodot,” saka Rainis, „dodot gūtais neatņemams.”
Piebilde.

1. Ieliec pieturas zīmes!

Ei ei lielais sauc milzim ganu puika neieguli bedri manā norā Klau-
sies puika milzis uzsāk valodu _s gribu drusku uzkost Dod man vie-
nu aitu Veselu aitu puika brīn_s _et vispirms nāc cīkstēties La-
bi piekrīt milzis esmu ar mieru Vai tu vari prasa puika saspiest
akmeni tā ka sula sāk tecēt Tas man nieks atsauc_s milzis.

2. Izdomā atkārtoto teikumu!

„_____,” domā futbolists, „_____.”
„_____,” rīko treneris, „_____!”
„_____,” nopūš_s skatītājs, „_____.”

3. Ieliec piebildi atkārtota teikuma vidū!

Puika liel-jās. Puika smējās. Puika noteica. Milzis domāja.

„Tev, milzi, tik vien ir, kā tie lielie kauli!” - „Vēl vienu reizi es
eju, tad Dievs ar tevi.” - „Redz’, es iesviedu akmeni pašā Aizsaulē!”
„Cik žēl, ka laime mani atstājusi!”

4. Pārveido stāst-jumu atkārtotos teikumus!

Milzis nolēma, ka būtu atkal laiks turēt plecos kalna smagumu. Tad
viņš atkal priecātos, cik skaisti skan putnu dziesmas. Puika nolē-
ma, ka lielais vīrs jāapmāna. _____

1. Ieliec pieturas zīmes! (piebilde vidū)

Ej skubina Baltais tēvs sedlo sudraba zirgu / Vai dzirdi skumst
Antipš ka laudis mani iz_mej / Tici ugunij, dēls mudina nabags ru-
nas kā vēji groz_s / Lūk, lūk sauc visapkārt Saulvedis / Zirgs ir
lielāks spriež trešais tas uzjās kalnā / Steidzies bilst nabags
sēdies zelta zirgā Jautājums Vai ir vērts izlasīt Zelta zirgu
Tā ir laba luza es atbildu.

2. Ieraksti atkārtotu teikumu, piebildi!

„_____”viņš jautā _____/ _____
Pauls atteic _____/ _____brīn_s Ina
_____/ Vai visi, kas pieteicas _____
_____ ir ieradušies/ Mēs esam _____ klāt kā naglas/
Neguli, saulīte _____ābeļu dārzā/ Neguli vis

3. Izgudro piemērus! (Piebilde vidū)

4.Uzraksti sarunu pa tālruni ar sava drauga tēvu,pēc tam ar draugu pašu!

1.

2.

"Es: Labdien! Kā jums klājas?" - Viņš "Labdien!Paldies,labi..un tev?"

Es _____

Es _____

Es _____

Es

Es _____

Es _____

Izlasi val. māc.gr.: 100.,110.,35.,164.-167.;160.-162.;163.lp.!

1.Kuŗa vārdu ūķira nosauc darbību? (galotnes: -t ; -ties) _____
 _____ . Infinitīvs.Piem., _____

2.Kuŗa izteiksme pastāsta, kas īstenībā notiek? _____
 _____ . Piem., _____ tag. _____ pag. _____ nāk.
Indikātīvs _____ . Es _____
Saliktie laiki. _____

3.Kuŗā izteiksmē ir norisenis,iz-akot pavēli?(gal.-iet!-ieties!-ait!)
 _____ . Piem.,(tu)cel! Celies! (jūs)celiet! Celieties!
Imperātīvs _____ . _____
Pavēle-aicinājums. Piem.,(mēs) smejam! Smejamies!
Pavēle-novēlējums. Piem., lai (viņš) smej! Smejas!

4.Kuŗu izteiksmi lietā,ja darbībai jānotiek?(datīvs: jā+tag. 3.pers.)
 _____ . Piem., _____ tag. _____ pag. _____ nāk.
Debitīvs _____ . Man _____

5.Kuŗa izteiksme iz-aka vēlēšanos?(Kaut man būtu!; galotne -tu)
 _____ . Piem., _____ tag. _____ pag. _____ nāk.
Kondicionālis . ietu, _____ ;būtu gājis(-usi); ietu.
 Piemēriem izmantojama blakus lapa.

6.Uzraksti noriseņus visās izteiksmēs!

Zāle atzeļ, kuplo un ūūpojas vējā.Pauls stāv, domā un lūkojas tālē.

Nenoteiksme: _____

īstenības izt. _____

Pavēles izt. _____

Vajadzības izt. _____

Vēlējuma izt. _____

_____ ! jā _____ ; _____ īju; _____ t, _____ ties;

_____ tu.

1. Uzraksti noriseņus visās izteiksmēs!

Nikolajs skatās, gaida, brīnās, prāto, nolemj, tad steidzas, veļ un stumj.

Nenoteiksme: _____

Īstenības izt.: _____

Pavēles izt.: _____

Vajadzības izt.: _____

Vēlējuma izt.: _____

2. Darini no dotā vingrinājuma teikumus!

Īstenības izt. _____

Pavēle. _____

Vajadz. izt. _____

Vēlējuma izt. _____

3. Ieliec galotnes! (tagadne)

Nogāzē mēs ievēroj--, ka tur pland-- un svaids-- kas balts. Es aptur-
auto. Vai tu redz-, kas tas --? Man --mēģin- uzzin-- patiesību. „Parā-
d--s!” es uzsauc-. Nav ilgi --gaid-, kāda bals- sauc: „Vai jūs man
palīdzēt-?” „Palīdzēš-, palīdzēs-- abi.” Kaut lietūs nekapāt- tik
spēcīgi! Mums --apvelk abi tēli ar plastiku. Kaut tie notur--, ne-
sakrist-! Villems to vēl--, kār-. „Kur jūs dzīvoj--? Paliec--- vēl
brīdi! Paciet----- vēl! Nesteidz-----!” Mēs paklaus-- un paliek--.

Īstenības izt. Atstāstījuma izt. Īstenības izt. Atstāstījuma izt.

Es ierīkoju - es ierīkojOT

Es ierīkošu - es ierīkoŠOT

Es ierīkojos - es ierīkojOTIES

Es ierīkošos - es ierīkoŠOTIES

1. Īstenības izt.

Tagadne.

Atstāstījuma izt.

Bērni gavilē, smejas.

Bērni gavilējOT, smejOTIES

Jūs nākat, satiekaties.

Viņš aug un stiepjas.

Pagātne.

Mēs gavilējam, smejamies.

Mēs esot gavilējuši, smejušies

Tu nāci, satikies.

Es augu un stiepos garš.

Nākotne.

Jūs naks-t, satiks-ties.

Jūs nākŠOT, satikŠOTIES

Mēs gavilēs-m, smiesimies.

Tu augsi, stiepsies.

Salīdzini atstāst-juma izt. galotnes tagadnē, pagātnē, nākotnē!

2. Pārveido teikumus atstāst-juma izteiksmē!

Tagad mēs celojam.

Vakar aizbrauca tēvs.

Rīt brauks māsa.

Jūs sacenšaties.

Pirmie pieci peldējāties. Otri pieci skriesities.

3. Izdomā piemērus! (tagadne, nākotne)

Sperot - speršot. Speroties - speršoties.

1. Pārraksti piemērus! (a. tagadne; b. pagātne; c. nakotne)

Dzenis kaļ, laižas. Vārna ķerc, drebinās. Balodis dūdo, grozās. Čūska dzeļ, lokās. Pele pīkst, slēpjas. Kurmis rok, būvējas. Kukurūza ienākas.

a. (tag.) _____

b. (pag.) _____

c. (nāk.) _____

2. Ieraksti galotnes! (Visi laiki)

Es šodien es__ mājā. Rīt es _____ mājā. Vakar es es__ bij__,
biju__ mājās. Mēs nees__ slimi. Rīt mēs ne____ slimi. Vakar mēs
nees__ bij__ slimi, bij__ slimas. Šodien pikoj____. Rīt
piko____. Vakar es _____ pikoj____, pikoj____. Rīt
_____ siltāks. Vakar _____ saule.

3. Kāda izteiksme?

Dūkt_____ ; dūcot_____ ; slēdzam_____ ;
slēdzot_____ ; jātriec_____ ; sastingsim_____ ;
atrada_____ ; apautu _____ ; ķer! _____ ;
ietītu_____ ; ticot_____ ; čukstētu_____ ;
jākrīt_____ ; saplakšot_____ ; zūdīties_____ ;
atnesu_____ ; lasi!_____ ; jāraksta _____ ;
lasīšot_____ ; lasu_____ ; jālasa_____ .

Mūzikants teica: „Boni, tu esi cilvēka bērns, tāpēc tu raudi!”

Mūzikants teica, ka Bonis esot cilvēka bērns, tāpēc viņš raudot.

Ievēro! Saiklis; palīgteikums; personu maiņa!

1. Pārveido piemērus netiešā runā! Ieliec pieturas zīmes!

Straumēnu vīri stāsta: „Mēs noķērām līdakas!” To mēs arī darīsim
atteic kaimiņi Mūsējās ir lielākas tiepjas pirmie Otri atkal Nav,
nav dižas! Jūs esat netaisni sūrojas nievātie Mēs jokojamies aiz-
rāda kaimiņi

2. Pārveido netiešo runu atkārtotā teikumā! Ieliec pieturas zīmes!

Laivinieks saka ka Gauja esot strauja. Viņi vēloties kaut ko piedzī-
vot - smejas braucēji jo visi esot uz to sagatavojušies. Vīrs nodo-
mā ka viņš braukšot uzmanīgi, jo (viņš) nedrīkstot zaudēt peļņu. Tā
nenākot bieži.

3. Ieliec pieturas zīmes!

Pasaka stāsta Re Lāčausis vāra putru / Pienāca mazs vīrelis teik-
dams ka grib___ ēdamo pagaršot / Lab_rāt došu kādu kumosu atteicis
vārītājs / Visi mudina Brauc atrāk / Vai tā būs labi prasa va-
dītājs / Sagatavojieties uz peldēšanu at-ild laivinieks /

1. Pārveido atkārtotos teikumus palīgteikumos!

Viņš stāsta: „Man patīk lasīt Raiņa lugu Zelta zirgs.” – „Tā ir jauka las-mviela,” pievienojas draugs. „Vai tu pērc grāmatas?” jautā Velta. „Es savu naudu krāju to iegādei,” at-ild Anna. „Izlasi Aspazijas Zilas debesis, zelta mākoņi!” ieteic Velta. Antiņš saka: „Es vēlos redzēt princesi.” – „Tas tev izdosies,” vecītis drošina. „Es to ceru, gaidu, ilgojos,” čukst zēns.

2. Uzraksti vārdus, kas nepieciešami pieklājīgā sarunā! Uzraksti teikumus!

Ko saki, ja nodari kādam pāri? _____

Ko saki saņemot? _____

Ko saki dodot? _____

Ko saki, ja vēlies dabūt? _____

3. Izdomā sarunu! Pārbaudi, vai māki ielikt pieturas zīmes! Lietā visus atkārtotā teikuma veidus!

4. Pārveido piemērus palīgteikumos! Atceries: saikli, palīgteikumu, personu maiņu!

1. Ieliec pieturas zīmes!

Grūtības norūda mūsu spēkus es nosaku. Māte piebilst Saprātīgs darbs ir pārvērtis pasauli no tuksneša par auglīgu dārzu. Tiesa piedrojas brālis ar neatlaidību daudz panāk. Labi mani mīlie bērni ka jūs to saprotat priecāj-s māmiņa. Mēs esam laimīgi jo ar vecākiem labi saprotamies. Cik vecs ir mūsu tēvocis Ivara krusttēvs ievaicājas. Cik tu ziņkārīgs smejs brālis.

Vārdu šķiru analīze.2. Ieraksti vārdu šķiras!

Ātri(_____) kumeļi (_____) ātri(_____) skrien(_____) .
 Vienmēr(_____) pirmie (_____) šūpo-s(_____) mūsu(_____)
 lielie(_____) laudis(_____), lai(_____) vasarā(_____)
 nebūtu(_____) ar(_____) odiem(_____) jākauj-s(_____) un
 (_____) lai(_____) viņi(_____) dabūtu(_____) labi(_____)
 izklie-ties(_____) . Dieviņam(_____) lēni(_____) zirgi(_____) ,
 lēni(_____) kaltas(_____) kamaniņas(_____) .

3. Teikuma locekļu analīze. (Vispirms analizē pasvītētos teik.locekļus!)

Dieviņam(_____) lēni(_____) zirgi(_____) , lēni(_____)
 kaltas(_____) kamaniņas(_____) . Vienmēr(_____) pirmie(_____)
 _____) šūpojas (_____) mūsu(_____) lielie(_____) laudis(_____)
 _____) , lai(_____) vasarā(_____) nebūtu(_____) ar odiem(_____)
 _____) jākaujas(_____) un (_____) lai(_____) dabūtu(_____)
 _____) labi(_____) izkliegties(_____) .

4. Kur jāliek pieturas zīmes?

Reizēm uzkāpju krastā un metu makšķeri no au-šas upē. Mežos laukos dārzos un katrā ceļmalā man-m pavasari. Milzis bija apjucis un bai-les viņam mina uz papēžiem. Jo tālāk gāja jo biezāks tika mežs.

1. Uzraksti dialogu! Lietā visus trīs atkārtotā teikuma veidus!

Atis teica _____ " - _____
_____ "atbildēja Varis. Atis jautāja „ _____
_____ " - _____ "Varis a--eica _____
(Piebilde vidū) _____

2. Darini atstāstījuma izteiksmes tagadni un nākotni!

<u>Nenoteiksme.</u>	<u>Tagadne.</u>	<u>Nākotne.</u>
Strādāt.	_____	_____
Justies.	_____	_____
Elsāt.	_____	_____
De-t. (uguns)	_____	_____
Dīdīties.	_____	_____
Atrie-ties.	_____	_____

3. Pārveido augšā uzrakstīto dialogu palīgteikumos!

4. Izdomā piemērus ar uzrunu! Lietā pavēli, jautājumu, izsaukmes vārdus!

Ai, Latvija, mana tēvu zeme, tavu jaukumu!

1. Analizē Jāņa Poruka dzejoli!

<u>Piemērs.</u>	<u>Teik.loc.</u>	<u>Vārdu šķ.</u>	<u>Piemērs.</u>	<u>Teik.loc.</u>	<u>Vārdu šķ.</u>
Ziedonis	_____	_____	Baltie	_____	_____
pār	_____	_____	bērzi	_____	_____
kalnu	_____	_____	metas	_____	_____
nāk.	_____	_____	zaļi.	_____	_____
zēni	_____	_____	Puķu	_____	_____
taurē	_____	_____	ziedi	_____	_____
silā	_____	_____	mirdzēt	_____	_____
skaļi.	_____	_____	sāk.	_____	_____

2. Saikli: ka, kā, nekā. Ieliec pieturas zīmes!

Svecīte deg un kūst k- sveķaina egles pagaliņā. Vai tik vien saule
 spīd k- pa logu istabā? Labāk skaisti padziedam nek_ blēņas runājam.
 Tādi rakstnieki k_ Skalbe Brigadere Rainis Blaumanis ir visā tautā
 pazīstami. Veca patiesība ir tā k_ mīlestība visu piedod. Viņa netic
 k_ baltmaizi necep no rudzu miltiem. Slinkums maitā cilvēku k_ rūsa
 maitā dzelzi. Viņi brauc tik ātri k_ putekļi vien griežas gar ausīm.

3. Darini visas izteiksmes!

<u>Nenoteiksme.</u>	<u>Art.</u>	<u>Bārties.</u>	<u>Solīties.</u>	<u>Skaust.</u>	<u>Būt.</u>
_____	_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____	_____

(Laikus, skaitļus un personas nosaka skolotājs.)

4. Uzraksti tos iespraustos vārdus, ko atdala ar kommatiem!

1. Uzraksti kādeņus salīdzināmās pakāpēs! (Noteiktā, nenoteiktā galotne)

2. Ieraksti saikļus un ieliec pieturas zīmes!

Bailīgs ___ zaķis manīgs ___ kaķis. Līgošana turpin-s ___ uzlec saule. Visiem viņš patika ___ mīlēja dziesmas un jokus. Lielajam ozolam ir tik strups gals ___ pērkons kādā pusdienā nospēra galotni. Arī liepa ir dobumaina ___ ___ padebešu tricinātājs tajā ieplēsa plaisu. Tik vien bija vietas ___ apsēsties cik istabas vidū. Mājas gan cilvēki ceļ pēc sava ģimja ___ uzceltas tās sāk dzīvot pašas savu dzīvi. K- vējš pūš tā salmi lēkā. Brālis iegādājās slidas ___ lietderīgi pavadītu laiku. Iesim tur ___ spīd saule! Pacel ___ vari!

3. Ieliec pieturas zīmes! Uzraksti teikumus citos atkārt. teik.veidos!

Mājās es esmu atkal mājās sauc Sprīdītis. Pasakās las-m tā Pa zariem pa lapu lapām uzkāpj princese līdz debess vārtiem.

4. Kur jāliek pieturas zīmes? Kāpēc?

Labāk dziedu nekā raudu, grūtu mūžu dzīvodama. Pa logu vēroju ka uzlēca mēness. Redzēju ka tas parādījās mierī-- gai-- un spo-- . Antīš ko brāļi nicināja atmodināja princesi jo viņa sirds bija mīlīga skaidra un stipra kā saule. Lēni lēni Dieviņš brauca no kalniņa lejupā netraucēja ievu ziedu ne arāja kumeliņu. Sidrabiņa lietīņš lija Ziemas svētku vakarā visi sīki žagariņi sidrabiņu vizināja. Visu nakti sveces dega sidrabiņa lukturos mēnestiņis ceļu rāda saules meitas vedējiem. Celiet vārtus veriet durvis laidiet Dievu istabā Dieviņš nāca pār kalniņu ar pelēku mētelīti.

1. Ieliec pieturas zīmes! (Izlasi Irmās Vīksniņas Saules sala!)

Darba rosmē mirb Saules sala. Nometnotāji poš telpas klāj gultas berž grīdas kārto gultas un skapjus. Drīz būs inspekcija un tā vēlas visu atrast kārtībā. Irbes tā sauc vienu meiteņu saimi uz nometni brauc lai izbaudītu nodarbību jaukumu. Zīlītes otra saime ir vēl jaunākas un viņām līdzī pašemtas lelles. Telpa vēl nekārtībā bet viņas tikai smaida. Pūces visas vidusskolnieces ir iedalītas vecāko meiteņu saimē. Dūšīgie nometnotāji vēlam jums jauku vasaru!

2.

Analīze.Vārdu šķiras.Teikuma locekļi.

_____	Drīz	_____
_____	brašie	_____
_____	nometnotāji	_____
_____	priecīgi	_____
_____	sasauksies	_____
_____	vasaras	_____
_____	nometnēs.	_____

3. Paplašini teikumus! Lietā apzīm., papild., apstākļus!

Meitenes nolemj. Vadītāja pievienojas. Atbraucēji čalo. Peldētāji uzvelk. Īpašnieki iekārto. Skolēniem jāizlasa. Nometne ir. Stari silda.

4. Ieraksti pielikumu! Ieliec pieturas zīmes!

Ar bērnu trieku _____ tagad slimo ļoti maz. Kapsētā _____
 _____ jāizturas klusu. Saule _____ spīd.

Teikuma locekļus darina vārdu šķiras.

<u>Teik.priekšm.</u> Subjekts	kas?	<u>Apstākļi:</u> laika	kad?
<u>Izteicējs</u> predikāts	ko dara?	vietas	kur? kurp?
<u>Papildinātājs</u> objekts	ko? kam?	kārtas,veida	kā?
<u>Apzīmētājs</u> adjektīvs	kāds?kurš?cik?kā?	cēloņa	kādēļ?
<u>Uzruna</u> vokātīvs	Vecmāmiņ!	nolūka	kādā nolūkā?pēc kā?
<u>Pielikums</u> apozīcija	Vāverīte, <u>kuplastīte.</u>		

1.Izanalizē teikuma locekļus un vārdu šķiras!

Sen _____ saticīga _____
 ģimene _____ ērtību dēļ _____ un
 ietaupījumu _____ vairošanai _____
 ar bērniem _____ klusi _____
 dzīvo _____ kādā _____
 Amerikas _____ mazpilsētā. _____

2.Darini teikumus! (Teik.loc. un arī vārdu šķiru izvēle brīva)

Teik. loc.: _____
 Jaut.: _____
 Pamatforma: _____
 Vārdu šķ.: _____
 Teikums: _____
 Teik. loc.: _____
 Vārdu šķ.: _____
 Teikums: _____

teik.pr.	kārt.aps.	izt.	apz.	apz.	vietas apst.
kas?	kā?	ko dara?	kā?	kāds?	kur?
briedis	bailīgi	ieskriet	tēvs	biezs	sils
lietv.	kārt.aps.	noris.	lietv.	kāden.	lietv.
Briedis	bailīgi	ieskrien	tēva	biezajā	silā.

Apzīmētājs ar jautājumu kā? vienmēr ir ģenitīvā.

Jūras (kā krasts?) krasts. Mūsu dzimtene. (kā dzimtene?)

1. Darini saīsinātā veidā teik., kur izteicējs jau dots! Izvēlies laiku!

kad? kā? kas? ko dar...? kā? kam? kā? ko?

_____ atnest _____

2. Kad? kā? kur? kas? ko dar...? kā? kam? kāds? ko?

_____ pasniegt _____

3. _____

4. Ieraksti pareizās galotnes!

Ziem___ vēj___ apputin___ upe___ krast___ ar snieg___. (Viensk.)

Ziem___ vēj___ apputin___ upe___ krast___ ar snieg___. (Daudzsk.)

5. Izlabo teikumu!

Vidzemei upju met krastam ūdeni straumei.

kā? kas? ko dara? kur? kā? ko?

Teik.

6. Zēnos rudeņu iedevos savus ābolam mīļo tēvu.

kas? kad? ko dar-ja? kādus? ko? kādam? kam?

Skapas.

Ā Š Ģ G Ē S C D Č
 DZ DŽ E B F H P Ī I N
 Ņ T Ļ Ŗ U Ķ K J O Ž
 Z V L M R

Alfabēts.

A Ā B C Č D DZ DŽ E Ē F G Ģ H
 I Ī J K Ķ L Ļ M N Ņ O P R Ŗ S
 Š T U Ū V Z Ž

Skapas veido vārdus.

Vārdu šķiras.

Ar vārdu šķiru palīdzību, lietājot galotņu maiņu (locījums; personas; vienskaitlī, daudzskaitlī), darina teikumus. Vārdu šķirām pārvēršoties par teik.locekļiem, jāpadodas stingri noteiktai valodas likumībai.

<u>Lietvārds</u>	<u>Norisenis</u>	<u>Kādenis</u>	<u>Vietniekvārds</u>	<u>Skaitlenis</u>
<u>Substantīvs</u>	<u>Verbs</u>	<u>Adjektīvs</u>	<u>Pronōmens</u>	<u>Numerālis</u>
Draugs,acs,	bāzt,sist	salds,	es,tu,mēs,	viens,pirmais,
ģimene,tels,	iebāzt,iet,	kluss,vēss,	mans,savs,	divpadsmit,otrs,
bērns,azots,	skriet,lēkt,	tīrs,īss,	mūsu, viņa,	tūkstotis,trīs,
bumbieris,	vēlēt,dot,	biezs,vēls	tāds,tas,	tūkstoš,seši.

<u>Prievārds</u>	<u>Saiklis</u>	<u>Apstāklenis</u>	<u>Izsaukmes vārds</u>	<u>Divdabis</u>
<u>Prepozīcija</u>	<u>Konjunkcija</u>	<u>Adverbs</u>	<u>Interjekcija</u>	<u>Particips</u>
Ar,dēļ,no,	un,bet,ka	tagad,jau,	ai! vai!	zibošs,
par,pa,uz,	jo,ja,kā,	te,tur,kur,	raul dzi!	zibēdams,
aiz,līdz,	lai,kaut,	ātri,sēdus,	re! klau!	atnācis,
pie,caur,	tāpēc ka,	rīt,mierīgi,	plunkš!	gaidīts.

Teikuma locekļi.

<u>kas?</u>	<u>kā?</u>	<u>kam?</u>	<u>ko?</u>	<u>ar ko?</u>	<u>kur?(kad?)</u>	<u>ko dara?(pers.)</u>
Teikuma priekšm.	Apzī- mētājs.	Papildinātājs.			Vietas,laika apstāklis.	Izteicējs.

Vienkāršs nepaplašināts teikums.

1.Teikuma locekļi:	teikuma priekšm.	izteicējs
2.Jautājumi:	kas?	ko dara?(tagadne)
3.Pamatforma:	draugs(viensk.nom.)	iebāzt(nenoteiks.)
4.Vārdu šķiras:	lietvārds	norisenis
5.Darinātais teik.:	<u>Draugs</u>	<u>iebāž.</u>

Vienkāršs paplašināts teikums.

1. <u>Teik.loc.:</u>	<u>teik.pr.</u>	<u>izteic.</u>	<u>pap.</u>	<u>pap.</u>	<u>vietas apst.</u>
2.Jautājumi:	kas?	ko darīja?	kam?	ko?	kur?
3.Pamatformas:	draugs	iebāzt	bērns	bumbieris	azots
4.Vārdu šķiras:	lietv.	noris.	lietv.	lietv.	lietv.
5.Darin.tei.:	<u>Draugs</u> nōmin.	<u>iebāza</u>	<u>bērnām</u>	<u>bumbieri</u>	<u>azotī.</u> lokātīvs

1. <u>apzīm.</u>	<u>t.pr.</u>	<u>izt.</u>	<u>pap.</u>	<u>apz.</u>	<u>pap.</u>	<u>v. apst.</u>
2.kā?	kas?	ko darīs?	kam?	kāds?	ko?	kur?
3.Ģimene	draugs	salikt	Juris	salds	ābols	kabata.
4.lietv.	lietv.	noris.	lietv.	kād.	lietv.	lietv.
5.Ģimenes draugi	ieliks	Jurim	saldos	ābolus	kabatā.	

(ģenitīvs)

Izlasi: 19.-44.; 45.; 46.; 47.; 53.-80.; 82.-88.lp.!

Darini teikumu!

1. _____
- 2.kā? kāds? kas? ko dara? kāda? kā? ko? ko darīt?
- 3.Mežs kluss miers mudināt skumjš cilvēks prāts priecāties
4. _____
5. _____

Vārdu analīzes kārtība ar paskaidrojumiem. (Ed. Avots)

Lietvārds : 1. sugas, īpašvārds, vielas vārds, kopības vārds; 2. dzimte;
Substantīvs.

3. loc. grupa (-a; -is; -us; -ns; -a; -e; -s.) 4. skaitlis, loc.

Norīsenis : 1. pārejošs, nepārejošs, atgriezenisks; 2. nenoteiksme, īstenī-
Verbs.

bas, atstāstījuma, vēlējuma, pavēles, vajadzības izteiksme;

5. laiks; 6. skaitlis, persona.

Kādenis : 1. dzimte; 2. skaitlis, locījums; 3. pamata, pārākā, vispārākā
Adjektīvs.

pakāpe; 4. nenoteikta vai noteikta galotne.

Skaitlenis : 1. pamata, kārtas vai daļskaitļa skaitlenis; 2. dzimte
Numerālis.

3. skaitlis un locījums.

Vietniekvārds: 1. personu, atgriezeniskais, piederības, norādāmais, jautā-
Pronomens.

jamais, attieksmes vietniekv. 2. dzimte, kopdzimte; 3. skaitlis
 un locījums.

Prievārds : 1. biedrojas ar.....locījumu. (aiz, apakš, zem, bez, no, pa,
Prepozīcija.

kopš, pie, pēc, pirms, dēļ, labad, ap, virs, augšpus, līdz, ar, gar,
 par, pret, starp, caur, at, ie, sa, iz u.c.

Apstāklenis: 1. vietas apstākļi: še, te, tur, kur, kurp, šurp, atpakaļ, mā-
Adverbs.

jup, visur, ārā, projām, augšā, šur, tur, nekur, citur u.c.;

2. laika apstākļi: sen, senāk, tagad, pērn, tad, kad, jau, vēl,
 rīt, agri, tūlī, pašlaik, vasaru, pirms u.c.;

3. kārtas un veida apstākļi: tā, kā, nekā, ļoti, it, lēnām,
 veikli, čakli, kājām, rāpus, braukšus, latviski, bieži u.c.

Saiklis : un, ka, bet, lai, jo, ja, kā, gan, kaut, kad, kad-tad, tomēr, tāpēc,
Konjunkcija.

tāpēc ka, tā kā, nevien, lai gan, bet arī u.c.

Izsaukmes vārdi:

Interjekcija. ai, vai, tuk, re, rau, klau u.c.!

Divdabis: 1. lokāmais divd. (-ošs; -ams; -āms; -amies; -is; -usi; -ies;
Particips.

-usies; -ts; 2. nelokāmais divd. (-dams, -damies; -ot; oties;
 -am; -ām)

Teikuma locekļu analīzes kārtība.

Pērn jaunie draugi pieklājības dēļ laika kavēklim dārzā mierīgi spēlēja tenisu.

(Analizējot vienmēr lietā pilnus jautājumus un paskaidrojumus!
Vispirms analizē teikuma virslocekļus - teik.pr., izteicēju!)

Kas spēlēja? Draugi-teikuma priekšmets, jo atbild uz jautājumu
kas?

Ko draugi darīja? Spēlēja-izteicējs, jo atbild uz jautājumu
ko darīja?

Kad spēlēja? Pērn-laika apstāklis, jo atbild uz jautājumu
kad?

Kādi draugi? Jaunie-apzīmētājs, jo atbild uz jautājumu
kādi? un apzīmē lietvārdu.

Kādēļ spēlēja? Pieklājības dēļ-cēloņa apstāklis, jo atbild uz
jautājumu kādēļ?

Kā kavēklis? Laika-apzīmētājs, jo atbild uz jautājumu
kā? un apzīmē lietvārdu.

Kādā nolūkā spēlēja? Kavēklis - nolūka apstāklis, jo atbild uz
jautājumu kādā nolūkā?

Kur spēlēja? Dārzā - vietas apstāklis, jo atbild uz jautājumu
kur?

Kā spēlēja? Mierīgi - kārtas apstāklis, jo atbild uz jautājumu
kā? un apzīmē noriseni (verbu).

Ko spēlēja? Tenisu - papildinātājs, jo atbild uz jautājumu
ko?

Pielikums Latvija, mūsu dzimtene.

Uzruna Vecāki, es jūs mīlu!

Kārtība pieturas zīmju ielikšanas vingrinājumiem.

1. Uzmeklē saikli, kas ievada palīgteikumu!
Ieliec kommatu! (... ,ka; ... ,bet)
2. Atrodi palīgteikuma beigas! Ieliec kommatu!
3. Atrodi divdabi!
4. Vai rodas divdabja teiciens? Vai divdabim ir kādi apzīmējumi, vai arī papildinājumi? Ja tādi ir, tad rodas divdabja teiciens.
5. Vai teikumā ir:
pielikums;
uzruna;
vienlīdzīgi teikuma locekļi?
6. Atkārtots teikums.

Ja skolotājs vēlas, lietājami paša izvēlēti paskaidrojumi.
Labojot jāuzraksta pareizi viss teikums, kurā ir kļūdas.

Vārna - "vārna" jāraksta ar gažo a, jo izrunā gaři. (Tāpat -ē,ī,ū)

Sals - "sals" jāraksta ar īso a, jo izrunā īsi. (Tāpat - e,i,u)

Valsts nosaukums - Latvija jāraksta ar lielo burtu, jo ir valsts
nosaukums.

tautību nosauk. - latvietis jāraksta ar mazo burtu, jo latviešu valodā
tautību nosaukumus raksta ar mazo burtu.

Pilsētu nosauk. - Rīga jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir pilsētas vārds.

iedzīvotāju nosauk. - rīdžinieki jāraksta latviešu valodā ar mazo bur-
tu, jo tas ir iedzīvotāju nosaukums.

ticību piederīgie-luterānis jāraksta latviešu valodā ar mazo burtu, jo
tas ir kādai ticībai piederīgā nosaukums.

nedēļas dienas-piektdiena jāraksta latviešu valodā ar mazo burtu, jo
tas ir dienu nosaukums.

mēnešu nosauk. - aprīlis jāraksta latviešu valodā ar mazo burtu, jo
tas ir mēneša nosaukums.

Cilvēka vārds - Māra jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir cilvēka vārds.

Dzīvnieku vārds - Poksis jāraksta ar lielo burtu, jo ir zirga vārds.

Kalna vārds - Zilais kalns latviešu valodā jāraksta Zilais ar lielo,
bet kalns ar mazo burtu.

Upes nosauk. - Rīdzenes upe latviešu valodā jāraksta Rīdzenes ar lielo,
bet upe ar mazo burtu.

Ezera nosauk. - Usmas ezers latviešu valodā jāraksta Usmas ar lielo,
bet ezers ar mazo burtu.

Ielas nosauk. - Brīvības iela latviešu valodā jāraksta Brīvības ar lielo,
bet iela ar mazo burtu.

svētku nosauk. - Lieldienas latviešu valodā jāraksta ar lielo burtu, jo
tas ir svētku nosaukums.

Salikteņi.

trešdiena -trešdiena ir saliktenis,sastāv no treš^š + diena=trešdiena.

aizskriet -aizskriet ir saliktenis,sastāv no aiz + skriet=aizskriet.

izsalt -izsalt ir saliktenis, sastāv no iz + salt=izsalt.

atbilde -atbilde ir saliktenis,sastāv no at + bilde=atbilde.

visretākais -visretākais ir saliktenis, sastāv no vis^š + retākais=
visretākais.

visslīpākais-visslīpākais ir saliktenis, sastāv no vis^š + slīpākais=
visslīpākais.

Neskaidras galotnes.

mežs - mežs - daudzskaitlī - mež^ši (2); tātad - mež^šs.

balss - balss - daudzskaitlī - bal^sis (2); tātad - bal^sss.

gads - gads - daudzskaitlī - gadⁱ (2); tātad - gad^ss.

laipns - laips - daudzskaitlī - laipⁿi; tātad - laipⁿns.

Vārdu šķiršana.

lpplp - vārdu pārnes pa zilbēm -lp lpplp; lpplp lp.

lapīna - lapīna pārnes pa zilbēm la pīna; lapī na.

lpllp - pirmais līdzsk.pieder l.zilbei; 2.nākamajai - lp^l lp.

vilna - vilⁿa -l pieder pirmajai zilbei,n-nākamajai - vilⁿ na.

lplllp - pirmais līdzsk.pieder l.zilbei, pārējie divi nākamajai-
lp^l llp.

valstis - val^stis - l pieder l.zilbei,st nākam.- val^s stis.

lpllllp - divi līdzsk. pieder pirmajai, otri divi nākamajai zilbei.
lp^lll llp.

ērķšķis - ērk^šķis - rk pieder l.zilbei, šķ nākamajai - ērk^š šķis.

dzelzceļš- dzelzceļ^š ir saliktenis, jādala dzelz ceļ^š.

Vispirms jāuzraksta pareizi viss teikums. Tad pa daļām jāizlabo kļūdas.

Piemērs. Sprīdītis domāja, ka nauda sila malā žāvējas. Pirms saikļa ka jāliek kommate, jo tas ievada palīgteikumu.

Piemērs. Sprīdītis, kas domāja, ka nauda sila malā žāvējas, nolēma iet pasaulē. ,kas domāja, ... - saiklis kas ievada palīgteikumu, kas atrodas teikuma vidū, tāpēc no abām pusēm jāatdala ar kommatu.

Piemērs pielikuma izlabojumam. Lutausis, briesmonis, sakāra Sprīdīti.

..... ,briesmonis, - ir pielikums un jāatdala ar kommatiem.

Piemērs uzrunas izlabojumam. Lutausi, liec bērņus mierā!

Lutausi! - ir uzruna un jāatdala ar kommatu (Ja teik. vidū - tad ar kommatiem)

Piemērs - vienlīdzīgie teikuma locekļi.

Pils pagalmā satikās Sprīdītis, princese un ragana.

... ,princese un ragana - pirms saikļa -un- kommate nav jāliek, jo tas savieno divus pēdējos vienlīdzīgos teikuma locekļus.

Pieturas zīmes teikuma beigās.

Vai tas ir Lutausis? Cikos tu nāksi? - ir jautājumi. Jautājumu beigās liek jautājuma zīmi.

Raksti lēnāk! Cik skaisti esi uzrakstījis! Iesim ārā! - pavēles, izsaukuma teikuma un uzaicinājuma beigās jāliek izsaucejs.

Viņš raksta lēni. Darbs ir glīts. - tie ir stāstījuma teikumi, beigās jāliek punkts.

Teikumi, kas vecākiem pašiem jānosauc pa vienam katru dienu, jāizlabo kopā ar bērniem un jāmēģina kļūdas iemācīties.

1. Visievērojamākā Zemgales pilsēta ir Jelgava, kas tāda bija jau seno zemgaļu laikā, jo Lielupe, kas ir viena no Latvijas valsts lielākajām upēm, ir kuģojama un plostojama. Šī visrāmāk plūstošā upe izceļas pie Bauskas, kur satek kopā divas upes - Mūsa un Mēmele, kas parasti janvārī un februārī ir aizsalušas. Vai esi apbrīnojis aizsalušu ezeru?
2. Ziemā, kad laiks ir auksts, Baltijas jūras līcis, Rēznas ezers un visas Gaujas pietekas ir apklātas ar ledus segu, bet aprīļa mēnesī, kad laiks kļūst siltāks, atkusušās straumes augstos ledus kalnus aiznes uz Baltijas jūru, kur tie ceļo uz Ziemeļjūru un Atlantijas okeanu.
3. Imants, kas ir rīdzinieks, dosies pie kāda mežsarga, kas dzīvo pie Usmas ezera, lai tur pavadītu jūniju, jūliju un augustu. Zēnu visvairāk iepriecina, ka vissiltākie vasaras mēneši nebūs jāpavada Rīgas pilsētas apkaimē. Visstraujāk sit sirds, kad jādodas uz galveno dzelzceļa staciju, kur jāsatiek Pētersona kungs, lai saņemtu braucienam ar vilcienu biļeti.
4. Imants, kuŗa mājai, kas ir uzcelta Zaķu salā, nelielā attālumā garām tek Daugava, Latvijas valsts lielākā upe, drīz izskraidīs šurpu turpu pa Usmas ezera krastiem, jo viņš parakstījis līgumu ar kādu Kurzemes mežsargu, ko sauc Uldis Krūze, lai viņam palīdzētu "visstingrākā apsardzībā" noturēt apkārtnes strauta dižo vēžu pulku.
5. Pārveido dotos teikumus vienkāršos paplašinātos teikumos! Izlietā otru lapu ar līnijām!

1. Tūkstoš deviņsimt septiņdesmit astotā gada ziemā Amerikā valdīja bargs aukstums un dziļš sniegs, kas apputināja Kalamazū pilsētā Burdika ielu, Austina ezeru, bez tam uzsedza amerikāņu, latviešu, holandiešu un citu tautību kalamazūiešu mājām, kā arī luterāņu, katoļu, pareizticīgo un baptistu dievnamiem koši baltu seģeni.
2. Aukstais viesulis, kas iesāka pūst kādu janvāra trešdienas nakti, sacēla augstas sniega kupenas. Tas nenorima arī ceturtdien, piektdien un sestdien, uzsegdams Mičiganas pavalstij vissiltāko apsegu, kādu bija Sniega māte izstrādājusi, izšujot to ledus zīlīšu rakstiem.
3. Inženieris Valdis Vārpa bija dzīvojis Latvijā pie Gaiziņa kalna, kur ziemā bija mācījies pamatskolā, vidusskolā un pēc tam augstskolā, bet maija, jūnija un jūlija mēnešos bija tecējis visos smagajos un vieglajos lauku darbos, lai sagādātu savai izglītībai līdzekļus.
4. Ventas upes apsnigušajos krastos, kas mums pazīstami, jo par tiem esam latviešu skolā mācījušies, tūkstoš deviņsimt deviņpadsmitā gada sestajā martā krita pulkvedis Oskars Kalpaks, kas bija Latvijas armijas pirmais virspavēlnieks un cīņā par dzimteni pamatā lika savu sirdi un dzīvību.
5. Izdomā līdzīgus teikumus!

Lietā otru lapu (ar līnijām)! Ja dotie piemēri par grūtu, skolotājs darina citus.

VĀRDU ŠĶIRAS

Lietvārds

kas ir?
kā īpaš.; nav?
kam ir?
ko redz?
ar ko?
kur ir?

Vietniekvārds

kas ir?
kā īpaš.; nav?
kam ir?
ko redz?
ar ko?
kur ir?

Kādenis

kas ir?
kā īpaš.; nav?
kam ir?
ko redz?
ar ko?
kur ir?

Skaitlenis

kas ir?
kā īpaš.; nav ?
kam ir?
ko redz?
ar ko?
kur ir?

TEIKUMA LOCEKĻI

Teikuma priekšmets

kas?

Izteicējs

ko dara ?

kas ir? kāds ir?

Apzīmētājs

kāds? kurš? cik? kā?

Papildinātājs

ko? kam? ko darīt? kā nav?

Apstākļi

laika

kad?

vietas

kur?

kārtas, veida

kā?

Lietā pilnus jautājumus!

VĀRDU ŠĶIRAS

Norisenis

es
tu
viņš, viņa
mēs
jūs
viņi, viņas

Apstākļeni

kad?
kur?
kā?

Divdabis

(-ot, -dams, -m)

Prievārdi

Saikļi

Izsaukmes vārdi

Divdabis

(-ošs, -ts, -is, -ms)

kas ir?
kā īpaš.; nav?
kam ir?
ko redz?
ar ko?
kur ir?

Pasaki, kuŗi teikuma locekļi darināti ar nominatīva, ģenitīva, datīva un citu locījumu vai personu palīdzību! Iemācies atšķirt teikuma locekļus no vārdu šķirām! Izdomā piemērus!

TEIKUMI

<u>Vārdu šķiras</u>	<u>Piemērs</u>	<u>Teikuma locekļi</u>
kakītis, dot	<u>Kakītis</u> deva.	teik.priekšm., izt.
balts, laipni	<u>Baltais</u> kakītis <u>laipni</u> deva.	apzīm., kārtas apst.
kēniņš, padoms	Baltais kakītis laipni deva <u>kēniņam padomu.</u>	papild. kam? ko?
vakar, pils	<u>Vakar pili</u> baltais kakītis <u>laipni</u> deva kēniņam padomu.	laika, vietas apst.
valdnieks, pats, labad	Vakar pili <u>valdnieka paša la-</u> <u>pad</u> kakītis laipni deva kēni- ņam padomu.	cēloņa apstāklis
iepriecināšana	Valdnieka <u>iepriecināšanai</u> baltais kakītis laipni de- va kēniņam padomu.	nolūka apstāklis

Pielikums Kēniņš, atraitnis, ļoti skuma.

Uzruna Ai kēniņ, es nepieмину launa!

Iesprausti vārdi Tai, protams, jābūt dzīves īstenībai.

Iesprausti teikumi Bērni, cik zināms, bieži lasa pasakas.

Teikumi ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem ,

Kārlis Skalbe stāsta par kakīti. Kārlis-Skalbe-stāsta par melno runci. Kārlis-Skalbe-stāsta par bēdām. Kārlis-Skalbe-stāsta par prieku.

Kārlis Skalbe stāsta par kakīti, melno runci, bēdām un prieku.

Palīgteikumi (saikli: ka, jo, kas u.c.)

Mēs zinām, ka labais tomēr uzvarēs. Kakītis ir atkal melderis, jo melno runci velni aizrāva uz purvu. Koki, kas bija apsarmo-
juši, spoguļojās tumšajās logu rūtīs.

Divdabja teicieni (galotnes: -is; -dams; -ot; -m)

Dzīvnieceņu ieraudzījis, pavārs to ienesa virtuvē. Atkal, jaut-
ri dūkdami, vaļā gāja riekstu un mandeļu gangi. Dienas jāva-
da, neatlaidīgi meklējot, dzīvei drošu pamatu.

VINGRINĀJUMI

Lai veiklāk ievingrinātos pieturas zīmju ielikšanā, seko kārtībai!
Kārtību drīkst mainīt pēc vajadzības.

1. Pielikums.
2. Uzruna.
3. Iesprausti vārdi un teikumi.
4. Teikumi ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem.
5. Saiklis, kas ievada palīgteikumu; palīgteikuma beigas.
6. Divdabis.
7. Divdabja teiciens.

Ieliec pieturas zīmes! (Izmanto pieturas zīmju ielikšanas kārtību!)

Janci tu zini ka maijs gada piektais mēnesis kas seko aprīlim saucas ziedu laiks jo tad viss dabā salapo un zied lai sāktu jaunu dzīvi.

Kukažiņa sirsnīga vecenīte iet no Silmačiem uz Tilta krogu jo tur dzīvo viņas meitas čaklas bitītes kas abas ir saimnieces.

Silmačos Kukažīnai patīk ābeļu dārzs. (Pieliec palīgteikumus!)

... bet Tilta krogū viņa apbrīno vēžus... ..kur zied puķes.

... jo tie, līksmi čabinādami(divdabja teiciens), rāpo pa bļodu.

Pārveido tekstu īsos teikumos!

Vēlāk es atstāju aitas un līdu pa mežu uz netālo purvu, kas bija bīstama vieta, lai redzētu vīru, ko ļaudis pazina, jo viņš nebija tāds, kādi bija sastopami apkārtnē, kurā mēs mājām.

Uzraksti šo pantu īsos teikumos!

Rudens vēji kad baisi Atvarus mutuļos jauc, Izdzirda vētrainie gaisi
Dziļumos Lāčplēsis sauc.

Sauciens uz augšu šāvās skanīgs, spēcīgs un tīrs, Iztrūcies cēlās un
āvās latviešu karavīrs.

Kopā ar dzīvjiem un veļiem Varoņi pulcēties sāk. Raugi: pa rasainiem

ceļiem Mūžīgā Latvija nāk! (Veronikas Strēlertes Lāčplēša sauciens)

Piemērs: Rudens vēji ir baisi. Tie atvarus mutuļos jauc....

